

Täiskasvanute koolituse seaduse muutmise ja sellega seotud teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

Sisukokkuvõte

Eelnõuga muudetakse täiskasvanute koolituse seadust (edaspidi ka *TäKS*).

Eelnõuga:

- täiendatakse seadust mikrokvalifikatsioonide regulatsiooniga: defineeritakse *mikrokvalifikatsiooni* mõiste, kehtestatakse õppe maht, selle tunnused, läbiviijad ning mikrokvalifikatsioonitunnistuste nõuded;
- kehtestatakse täienduskoolitusasutustele õppekvarühma kvaliteedihindamine, juhul kui täienduskoolitusasutus soovib läbi viia mikrokvalifikatsiooniõpet;
- täiendatakse täienduskoolituse rahastamisega seonduvat;
- täiendatakse *täiskasvanute koolitaja* mõistet selliselt, et eristuks selgelt, et koolitajal peavad olema koolitavas valdkonnas erialased kui ka täiskasvanute koolitaja kompetentsid, samuti lisatakse eelnõusse nõuded täiskasvanute koolitaja koolituse läbiviijale;
- väiksemate muudatustega täpsustakse sätete sõnastusi, et tagada suurem õigus selgus. Need muudatused on eelkõige normitehnilised, lihtsustades sõnastusi ning täpsustades mõisteid. Eelnõuga ühendatakse mõisteid seal, kus ei ole vajadust teha õiguslikku vahet, näiteks *täienduskoolitusasutuse pidaja* ja *täienduskoolitusasutuse* mõistete puhul.

Eelnõu ettevalmistajad

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud Merlin Tatrik Haridus- ja Teadusministeeriumi kõrg- ja kutsehariduspoliitika ning elukestva õppe osakonna täiskasvanuhariduse poliitika valdkonna juht (7350 196, merlin.tatrik@hm.ee), kõrg- ja kutsehariduspoliitika ning elukestva õppe osakonna täiskasvanuhariduse poliitika valdkonna peaekspert Annaliisa Toom (7354 074, annaliisa.toom@hm.ee), õigus- ja personalipoliitika osakonna õigusloome valdkonna õigusnõunikud Sander Pelisaar (7350 261, sander.pelisaar@hm.ee) ja Kristel Siimula-Saar (kristel.siimula-saar@hm.ee, 7350 638), kõrg- ja kutsehariduspoliitika ning elukestva õppe osakonna kutsehariduspoliitika ja oskuste poliitika valdkonna kutsesüsteemi reformi juht Külli All (7350 249, kulli.all@hm.ee).

Eelnõu koostamisse panustasid ka Haridus- ja Teadusministeeriumi kõrg- ja kutsehariduspoliitika ning elukestva õppe osakonna täiskasvanuhariduse poliitika valdkonna programmijuht Kairi Lõuk (7350 209, kairi.louk@hm.ee), kõrg- ja kutsehariduspoliitika ning elukestva õppe osakonna täiskasvanuhariduse poliitika valdkonna peaekspert Ena Drenkhan (7350 110, ena.drenkhan@hm.ee), kõrg- ja kutsehariduspoliitika ning elukestva õppe osakonna täiskasvanuhariduse poliitika valdkonna programmi spetsialist Merle Rosman (7354075, merle.rosman@hm.ee).

Eelnõu on keeleliselt toimetanud Liina Teder (Wiedemanni Tõlkebüroo).

Märkused

Eelnõuga muudetakse täiskasvanute koolituse seadust (RT I, 19.03.2019, 93). Eelnõu seadusena vastuvõtmiseks on vajalik Riigikogu lihthälteenamus.

Eelnõuga muudetakse ka keeleseadust (RT I, 28.12.2022, 48), riigilõivuseadust (RT I, 06.07.2023, 83) ning töötervishoiu ja tööohutuse seadust (RT I, 30.06.2023, 87).

Eelnõu ei ole seotud muu menetluses oleva eelnõuga. Eelnõu on seotud Euroopa oskuste tegevuskavaga (2020)¹ ja Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammi punktiga 4.2.6. „Laiendame paindlike tasuliste õpivõimaluste pakkumist“.

Lähtuvalt Vabariigi Valitsuse kinnitatud hea õigusloome ja normitehnika eeskirja § 1 lõikest 1 eelnes eelnõule väljatöötamiskavatsuse koostamine.

Eelnõu ettevalmistamiseks läbiti järgmised etapid:

- 9. veebruaril 2021. a saatis Haridus- ja Teadusministeerium täiskasvanute koolituse seaduse eelnõu väljatöötamiskavatsuse² arvamuse avaldamiseks ja kooskõlastamiseks laiale ringile partneritele, sh ministeeriumidele, Eesti Töötukassale, Kutsekojale, ETKA Andrasele, Eesti Vabaharidusliidule, Eesti Koolitus- ja Konsultatsioonifirmade Liidule, Eesti Kutseõppe Edendamise Ühingule, Rektorite Nõukogule, Eesti Rahvaülikoolide Liidule, Eesti Kaubandus-Tööstuskogule ning tööandjate ja töötajate esindusorganisatsioonidele.
- Täiskasvanute koolituse seaduse muudatuse väljatöötamiskavatsusele andsid tagasisidet 2021. a veebruarist aprillini järgmised asutused: Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, Justiitsministeerium, Maaeluministeerium, Siseministeerium, Kaitseministeerium, Sotsiaalministeerium, Välisministeerium, Eesti Töötukassa, Eesti Kaubandus-Tööstuskoda, Eesti Vabaharidusliit, Eesti Koolitus- ja Konsultatsioonifirmade Liit, Eesti Ametiühingute Keskliit, Eesti Tööandjate Keskliit, Rektorite Nõukogu, Eesti Kõrg- ja Kutsehariduse Kvaliteediagentuur, Eesti Rahvaülikoolide Liit, ETKA Andras, Kutsekoda SA, Eesti Kvaliteediühing, Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liit. Arvamust avaldasid ka asutused, kellele eelnõud eelnevalt kooskõlastamiseks ei saadetud.
- 2021. a aprillis ja mais räägiti läbi Justiitsministeeriumi ja Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumiga täienduskoolituse majandustegevuste kontrolli teemal.
- Osa seaduse muutmiseks väljapakutud lahendustest ei leidnud poolehoidu. TäKSi muutmise põhieesmärk oli väljatöötamiskavatsuses sõnastatud täienduskoolituse kvaliteedisüsteemi loomisena, et tagada koolituste kvaliteet. Selleks pakuti väljatöötamiskavatsuses välja täienduskoolituse majandustegevuste regulatsiooni täiendamist, et täienduskoolituse majandustegevusteadet oleks võimalik ministeeriumil kustutada. Väljatöötamiskavatsus nägi ette kustutamise korral uue majandustegevuste esitamise piiramist teatud perioodiks, järelkontrolli ja riigilõivu kehtestamist. Samuti tehti ettepanek kehtestada õppe kvaliteedi hindamine täienduskoolitusasutustele, kelle tegevust toetab riik. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse hoidjana ning Justiitsministeerium ei pidanud õigeks eriseaduses võtta kasutusele majandustegevuste kustutamise meedet ja luua üldseadusest oluliselt kõrvale kalduvat pretsedenti. Õppe kvaliteedi hindamist organisatsioonid pigem pooldasid, sest koolitusmaastik vajab korrastamist. Kuid kardeti, et nii ulatuslik kvaliteedi reguleerimine

¹ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1223&langId=et&moreDocuments=yes>

² <https://eelnaud.valitsus.ee/main/mount/docList/29eb82ec-088f-447c-baaa-516a59b448b1?activity=1#8o2oI5XN>

toob kaasa halduskoormuse kasvu ning kaasneb risk, et väiksematel asutustel oleks seeläbi keerulisem koolitusturule siseneda. Sellest tulenevalt kujundati alternatiivid täienduskoolituse majandustegevusteate kustutamisele ja meetmed kontrolli tõhustamisele.

- 2021. a juunist septembrini jätkas tööd täiskasvanute koolituse seaduse muutmiseks moodustatud laiapähejuhtrühm, mis koondas Täiskasvanuhariduse Nõukogu ja Eesti Hariduse Kvaliteediagentuuri (endise nimega Eesti Kõrg- ja Kutsehariduse Kvaliteediagentuur) täienduskoolituse nõukoja liikmeid. Töörühma kuulusid Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi, Sotsiaalministeeriumi, Eesti Töötukassa, Eesti Kaubandus-Tööstuskoja, Eesti Vabaharidusliidu, Eesti Koolitus- ja Konsultatsioonifirmade Liidu, Eesti Töötajate Keskliidu, Rektorite Nõukogu, Eesti Kõrg- ja Kutsehariduse Kvaliteediagentuuri, Eesti Rahvaülikoolide Liidu, ETKA Andrase, Kutsekoja, Eesti Kutseõppe Edendamise Ühingu, Eesti Sisekoolituse Arendamise Liidu, Eesti Personalijuhtimise Ühingu ja tasakaalustuseks mõnede väiksemate eratäienduskoolitusasutuste esindajad. Töörühm arutas eelnõu teemadest mikrokvalifikatsioonide rakendamist, *täienduskoolituse* mõistet, täienduskoolituse kvaliteedisüsteeme, täiskasvanute koolitajate nõuete küsimusi ning rahvusvahelisi e-koolitusi ning õppeplatvorme. Lisaks toimusid eraldi arutelud mitmete asjasse puutuvate huvigruppide ja esindusorganisatsioonidega. Jõuti seisukohale, et kvaliteedihindamist ei kehtestata kõigile, kes pakuvad riigi raha eest koolitusi, vaid ainult neile, kes soovivad pakkuda mikrokvalifikatsioone või läbida kvaliteedihindamine vabatahtlikult.
- 2022. aastal valmistati ette täiskasvanute koolituse seaduse muudatused. Eelnõu läbis 2022. aasta suvel kooskõlastusringi, kuid ei jõudnud vastuvõtmiseni. Võrreldes kooskõlastusringi läbinud eelnõuga, on eelnõust välja võetud vabatahtlik täienduskoolitusasutuste kvaliteedihindamine; samuti on täpsustatud õppekavarühma kvaliteedihindamise nõudeid mikrokvalifikatsiooniõppe läbiviimise puhul; mikrokvalifikatsiooniõppe õppekavade registreerimise tingimusi ja *mikrokraadi* mõistet.

2. Seaduse eesmärk

Eelnõu peamine eesmärk on mikrokvalifikatsioonide kasutusele võtmine ja selleks regulatsiooni loomine. Väiksemate muudatustega lihtsustatakse kehtiva seaduse sõnastust ja täpsustatakse terminoloogiat. Samuti vajab uuendamist täienduskoolituse rahastamis põhimõtteid reguleeriv säte. Mikrokvalifikatsioonide reguleerimisega soovitakse tagada paindlikud õpivõimalused, luua õppijale tingimused sujuvaks ja paindlikuks liikumiseks haridustasemete ning -liikide ja tööturu vahel ning väiksematest osadest koosneva, õppija vajadustele ja võimetele vastava hariduse omandamiseks. Mikrokvalifikatsioonid on üks võimalus, kuidas täiskasvanud õppijad jõuaksid tervikliku kvalifikatsiooni omandamiseni.

1. juulil 2020 võeti vastu Euroopa oskuste tegevuskava, mille üheks algatuseks on mikrokvalifikatsiooni kasutusele võtmine, nende läbipaistvuse ja kvaliteedi toetamine terves Euroopa Liidus. Euroopa Komisjon avalikustas 10.12.2021 Euroopa Komisjoni mikrokvalifikatsioonide soovitus. Euroopa Liidus nähakse mikrokvalifikatsioone meetmena, mis aitavad saavutada Euroopa Liidus kokku lepitud eesmärki, et täiskasvanuhariduses osaleb aasta jooksul vähemalt 60% tööealisest elanikkonnast. Samuti on soovitusel rõhutatud, et mikrokvalifikatsiooni kasutusele võtmine aitab madalama haridusega inimestel haridusteed jätkata, toetab varasema õpikogemuse arvestamist, võimaldab jõuda tervikliku kvalifikatsioonini ning paindlikult reageerida tööturu või ühiskonnaelu muutustele. Oluline on

liikmesriikidel mikrokvalifikatsioonide kasutusele võtmisel edendada ja tagada nende kvaliteeti³.

Eesti haridusvaldkonna arengukava 2021–2035⁴ esimese strateegilise eesmärgi „õpivõimalused on valikurohked ja kättesaadavad ning haridussüsteem võimaldab sujuvat liikumist haridustasemete ja -liikide vahel“ järgi on lähitulevikus olulised märksõnad elukestev õpe ja paindlikud individualiseerimist võimaldavad õpiteed. „Vähenevad selged piirjooned formaal-, mitteformaal- ja informaalõppe vahel ning ka üld- ja kutsehariduse vahel. Õppija peab saama oma õpitee kujundada vastavalt vajadusele ja võimetele, õppides muu hulgas väiksemate moodulite või õpiampsudena, mida saab arvestada formaalhariduse osana“. Selle eesmärgi täitmiseks on arengukava kohaselt vaja „luua õppijale tingimused ja võimalused väiksematest osadest (nt mikrokraadid, koolitusampsud) koosneva ning õppija vajadustele ja võimetele vastava hariduse omandamiseks“. Seejuures on mitteformaal- ja informaalõppe enamat arvestamist formaalõppes, sh võimalusi omandada haridust väiksemate moodulitena (mikrokraad, koolitusampsud), nähtud arengukavas ühe olulise tegevusena.

Täiskasvanute koolituse seaduse muutmise eelnõu väljatöötamiskavatsuse kooskõlastusringilt saabunud tagasisidena soovitasid mitmed organisatsioonid reguleerida „mikrokvalifikatsiooni“ mõiste ja kaaluda mikrokvalifikatsiooni andmise piiramist teatud kriteeriumidega. Pöörati tähelepanu kitsaskohtadele, et õigusaktiga tuleks eristada mikrokvalifikatsioon muust täienduskoolitusest. Samuti tehti ettepanek, et mikrokvalifikatsioone või oskustunnistusi saaksid väljastada üksnes kontrollitud kvaliteediga koolitusasutused. Eelnõu koostamisel on nende ettepanekutega arvestatud.

2021. aastal tellis Haridus- ja Teadusministeerium uuringu „Mikrokvalifikatsioonide kasutusele võtmise võimalused Eesti haridus- ja kutsesüsteemis rahvusvahelisele praktikale toetudes“⁵ eesmärgiga analüüsida välisriikide praktikat mikrokvalifikatsioonide pakkumise reguleerimisel ja kasutamisel ning sellele analüüsile ja Eesti ekspertide hinnangutele toetudes kirjeldada Eesti võimalusi mikrokvalifikatsioonide kasutuselevõtmiseks haridus- ja kutsesüsteemis. Uuringu viis läbi Balti Uuringute Instituut. Nii uuringu tulemused kui ka huvigruppide ja esindusorganisatsioonidelt saadud sisend osutavad, et riik peaks defineerima mikrokvalifikatsiooni, sätestades õppe mahu nõuded ning võimalikud pakkujad. Samuti toodi uuringus välja soovitusena riigi roll kvaliteedi hindamisel ja tagamisel. Sellisel juhul muutuks õppija, tellija ja tööandja jaoks süsteem selgemaks ja tekiks kindlus, et mikrokvalifikatsioon vastab kokkulepitud kvaliteedikriteeriumidele.

Mikrokvalifikatsioonisüsteemi eduka juurutamise aluseks on läbipaistev mikrokvalifikatsioonide omandamise ja omandamise protsess, st nende sisu on selgelt defineeritud. Kuna mikrokvalifikatsioonid peavad ka tööandjale andma kinnitust töötaja oskustest ja teadmistest, on äärmiselt oluline, et mikrokvalifikatsioonide kvaliteet on kontrollitud. Mikrokvalifikatsioone saavad Eestis edaspidi väljastada üksnes õppekavarühmas kvaliteedihindamise läbinud täienduskoolitusasutused, seepärast eelnõuga luuakse kvaliteedihindamise võimalus õppekavarühmas täienduskoolitusasutusele, kes soovivad mikrokvalifikatsioone pakkuda.

Mikrokvalifikatsioonid on mõeldud neile täiskasvanutele, kes soovivad läbida täiendusõpet, et vastata tööturu nõudmisele või soovivad täiendada oma teadmisi ilma terviklikku tasemeõppe

³ https://www.etf.europa.eu/sites/default/files/2022-05/Micro-credentials%20%281%29-combined_1%20copy_0.pdf

⁴ https://www.hm.ee/sites/default/files/haridusvaldkonna_arengukava_2035_2810_0.pdf

⁵ https://www.hm.ee/sites/default/files/mikrokvalifikatsioonid_aruanne.pdf

õppekava läbimata. Mikrokvalifikatsioonid võivad hõlbustada liikumist ka erinevate haridusteede või -süsteemide vahel ning suurendada paindlikkust. Üha rohkematel inimestel on vaja uuendada oma teadmisi, oskusi ja pädevusi täitmaks lõhet formaalhariduse ning kiiresti muutuvate teadmiste ja tööturu vajaduste vahel. COVID-19 kriisist väljumisel ning tehnoloogia kiire arengu mõjul suureneb nõudlus lühemate õppimisvõimaluste ning nende tunnustamise ja valideerimise järele. Rohe- ja digipöörde nõuab inimestelt täiend- või ümberõpet, et edukalt liikuda ühelt töökohalt või majandussektorist teise. Sellised „õpiampsud“ võivad täita teadmuspuudujäägi, suurendada kõrg-, kutseharidus- ja koolitussüsteemide tõhusust, soodustada innovatsiooni koolituspakkumises ja suutlikkust jõuda õppijateni. Mikrokvalifikatsioonide kasutusele võtmise eesmärgid on elukestva õppe edendamine ja tööturu vajadustele kiiremini reageerimine. Oluline on ka see, et mitteformaalõppes omandatud saaks rohkem arvestada formaalõppes. Samas ei asenda mikrokvalifikatsioonid tasemeõpet. Mikrokvalifikatsioonid täiendavad traditsioonilisi kvalifikatsioone.

Eelnõuga täiendatakse ka täienduskoolituse rahastamise osa. Täienduskoolituse rahastamispõhimõtte muutmise ajendiks on kehtiva seaduse jäikus. Riigi- või kohaliku omavalitsuse eelarvest on lubatud rahastada või hüvitada üksnes koolitamiseks tegevusluba omava või Eesti hariduse infosüsteemi (*edaspidi* EHIS) majandustegevusteate esitanud täienduskoolitusasutuste läbiviidavat täienduskoolitust. Seega ka rahvusvahelise koolituse läbiviija koolitust saab riik kehtiva seaduse alusel rahastada üksnes siis, kui rahvusvaheline koolitaja on esitanud täienduskoolituse majandustegevusteate. Vastasel juhul ei saa kasutada riigi raha selliste koolituste läbi viimiseks. Arvestades tööjõu ja tööandjate koolitusvajaduse ning üldiste arengutega globaalsel koolitusturul, on oluline, et Eesti täienduskoolituse raamistikku integreeritakse ka välismaised koolitused. Eelnõuga muudetakse täienduskoolituse rahastamise tingimusi, nähes ette, millistel juhtudel on võimalik välismaiseid koolitusi või rahvusvaheliste õppeplatvormide vahendatavaid täienduskoolitusi riigi- või kohaliku omavalitsuse eelarvest rahastada.

Väiksemate muudatustega lihtsustatakse kehtiva seaduse sõnastust, et tagada õigusselgus.

3. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Täiskasvanute koolituse seaduse muutmine

Eelnõu § 1 punktiga 1 asendatakse seaduses läbivalt tekstiosa „täienduskoolitusasutuse pidaja“ tekstiosaga „täienduskoolitusasutus“ sobivas käändes. Õiguslikult ei ole vajadust teha vahet *täienduskoolitusasutuse pidajal* ja *täienduskoolitusasutusel*. Kehtiva seaduse alusel loetakse täienduskoolitusasutuse pidajaks juriidilist isikut või füüsilisest isikust ettevõtjat, kellel on seaduses sätestatud loakohustus või kes on esitanud majandustegevusteate täienduskoolituse läbiviimise kohta. Kehtiv seadus ei nõua eraldi täienduskoolitusasutuse asutamist juriidiliselt isikult. Täienduskoolitusasutus küll luuakse, aga see ei ole iseseisev asutus, millel on omaette põhikiri. Mõnel juhul on täienduskoolitusasutusele lisatud eraldiseisev nimi. Praktikas tekitavad segadust täienduskoolitusasutuste nimed, mis ei ole seotud juriidilise nimega. Olukorra muudavad keeruliseks juhtumid, kus üks osaühing on täienduskoolitusasutuse pidaja ja teine osaühing on täienduskoolitusasutus. Täienduskoolitusasutuse pidaja ei ole sama, mis formaalhariduses kooli pidaja, kus näiteks munitsipaalkooli pidajaks on vald või linn ning riigikooli pidajaks riik. Kui näiteks kutseõppeasutus esitab täienduskoolitusasutuse majandustegevusteate, siis saab temast nii täienduskoolitusasutuse pidaja kui ka täienduskoolitusasutus. Eelnõuga kavandatava

muudatuse järgi saab täienduskoolituse majandustegevusteate esitanud juriidilisest isikust või füüsilisest isikust ettevõtjast koheselt täienduskoolitusasutus, mis kannab sama nime juriidilise isiku (nii eraõigusliku kui ka avalik-õigusliku) või füüsilisest isikust ettevõtjaga. See suurendab selgust. Kui täienduskoolitusasutuse majandustegevusteate esitab näiteks OÜ Mari Koolitused, siis täienduskoolitusasutuseks on sama juriidiline isik OÜ Mari Koolitused. Seega täienduskoolitusasutuseks peetakse sama juriidilist isikut, kes majandustegevusteate on esitanud või tegevusloa taotlenud. Muudatus ei too kaasa praeguse täienduskoolitusasutuse brändi nime muutmist. Andmete muutmiseks Eesti hariduse infosüsteemis ja täienduskoolitusasutuse veebilehel kehtestatakse üleminekuaeg 2025. aasta 1. oktoobrini.

Eelnõu § 1 punktidega 2 ja 19 asendatakse seaduses läbivalt sõnad „tasemeõpe“ ja „tasemekoolitus“ sõnaga „formaalõpe“. Muudatus tuleneb Euroopas kasutatavast haridusterminoloogiast. Euroopa haridusterminoloogias on levinud õppimise jaotamine formaalseks, mitteformaalseks ja informaalseks õppeks. Terminikolmikut kasutatakse ingliskeelsetes haridusdokumentides koos. Eelnõuga soovitakse kasutusele võtta eelkõige mitteformaalõppe terminit, aga et kolmene jaotus käib koos, siis asendatakse ka „tasemeõppe“ ja „tasemekoolituse“ terminid „formaalõppega“.

Eelnõu § 1 punktiga 3 muudetakse TäKSi reguleerimisala (§ 1). TäKSi § 1 lõike 1 muudatusega lisatakse seaduse reguleerimisalasse mikro kvalifikatsioon ning jäetakse välja täiskasvanuhariduse valdkonna juhtimise ja täienduskoolitusasutuse pidamise alused. Täiskasvanuhariduse valdkonna juhtimise aluseid ei ole vaja TäKSis eraldi reguleerida, kuna need on kehtestatud Haridus- ja Teadusministeeriumi põhimääruses. Seega puudub vajadus dubleeriva reguleerimise järele.

TäKSi § 1 lõikes 2 reguleeritakse täiskasvanuõpet, tuues välja, et täiskasvanuõpe toimub nii formaalõppe, mitteformaalõppe kui ka informaalõppena. Sättega soovitakse rõhutada, et täiskasvanuõpe on n-õ katusmõiste, ta võib olla osa formaal- või mitteformaalõppest või siis kuuluda informaalõppe hulka. Sellisest jaotusest lähtutakse ka Eesti haridusvaldkonna arengukavas 2021-2035. Täiskasvanuõpe on suunatud täiskasvanud õppijale, kelle all mõistetakse isikut, kes õpib töölkäimise, perekonnaelu või muu tegevuse kõrvalt ning oluline ei ole, mis vormis ta õpib. Kehtivas TäKSis on reguleeritud „täiskasvanute koolitus“, mis on kitsam mõiste.

TäKSi § 1 lõikes 3 defineeritakse formaalõpe. Formaaloõpe on kindlas ajaraamistikus, kindlaid reegleid järgiv õppeprotsess, mis hõlmab õpetajaid, õpilasi ja institutsiooni ning on suunatud kindla kvalifikatsiooni omandamisele. Võrreldes mitteformaalõppega on formaalõpe süstemaatilisem, reguleeritum ja korraldatum. Formaaloõpe on koolieelses lasteasutuses, üldharidus-, kutse- ja kõrgkoolis õppekava alusel toimuv eesmärgistatud õpe, mida viivad läbi spetsiaalse ettevalmistuse ja kvalifikatsiooniga õpetajad või õppejõud. TäKS formaalõpet ei reguleeri, seda reguleerivad põhikooli- ja gümnaasiumiseadus, kutseõppeasutuse seadus, kõrgharidusseadus ning erakooliseadus.

TäKSi § 1 lõikes 4 reguleeritakse mitteformaalõpe. Mitteformaalõppe laiem eesmärk on inimeste elukestev õpe, pidev enesetäiendamine, võimalus paindlikult (taas)õppida erinevatel eluetappidel ja erinevatel teemadel. Mitteformaalõpet mõistetakse kui vabatahtlikku õpet, mis toimub kindlatele huvirühmadele erinevates keskkondades. Mitteformaalõppe väiksem reguleeritus tagab õppe suurema paindlikkuse, võime kiiremini reageerida ühiskonna/õppijate

vajadustele ja huvidele, kuid riskina toob kaasa ka võimaliku õppekvaliteedi kõikumise. Siin sättes reguleeritakse ka, et täiskasvanute koolituse seadust kohaldatakse mitteformaalõppes täienduskoolituse, sealhulgas mikrokvalifikatsiooniõppe läbiviimisel.

Informaalõpe (TäKS § 1 lg 5) võib õppija seisukohast lähtudes olla nii eesmärgistatud kui eesmärgistamata õppimine, mis toimub igapäevaelu situatsioonides ja selle tulemusi ei pruugi olla õppijale kohe näha. Informaalõpe ei pruugi olla õppija seisukohast ette kavatsetud. Informaalõpet eelnõuga ei reguleerita.

TäKSi § 1 lõikes 6 täpsustatakse *täienduskoolituse* mõistet. Täienduskoolitus on üks osa täiskasvanutele suunatud mitteformaalõppes: see on eesmärgistatud ja organiseeritud õpe, mis nõuab õppekava koostamist ning õpiväljundite sõnastamist. Võrreldes kehtiva seadusega on täienduskoolituse definitsioonis rõhutatud just õppimisega seotud teadmiste ja oskuste ehk *õpiväljundi* mõistet ning selle saavutamist. Täienduskoolituse puhul peab täienduskoolitusasutus selgelt sõnastama, kuhu õppijad koolituse lõpuks välja jõuavad ehk missugused õpiväljundid nad saavutasid. Väljundipõhine õppekava on juhis nii õppijale kui ka koolitajale. Mitteformaalses õppes on lisaks täienduskoolitusele ka teisi eesmärgistatud õpetegevusi, mis õppekava koostamist ja õpiväljundite sõnastamist ei eelda, näiteks õpisündmused, infopäevad, loengud, seminarid, coaching jne, viimati nimetatuid käesoleva seadusega ei reguleerita. Eelnõu reguleerib vaid täienduskoolitusse puutuvat, mitte teisi mitteformaalõppe tegevusi.

TäKS § 1 lõike 7 muudatusega lisatakse seadusesse *mikrokvalifikatsiooni* mõiste. Mikrokvalifikatsioonide pakkumise eesmärk on toetada kvaliteetse ja paindliku elukestva õppe edendamist. Mikrokvalifikatsiooniõppe on kavandatud nii, et sellel oleks terviklik sisu, mis vastab tööturu nõudmistele või ühiskonna arenguvajadustele. Õpet toetab kvaliteeditagamine, mis järgib tegevusvaldkonnas kokkulepitud standardeid.

Mikrokvalifikatsiooni defineerimisel on osaliselt arvestatud Euroopa Liidu Nõukogu soovitustega mikrokvalifikatsioonide kohta. Eelnõust tulenevalt on mikrokvalifikatsioon iseseisev teadmiste ja oskuste kogum, mida vajatakse eelkõige tööturul või mis on vajalik ühiskonnale. Euroopa Liidu Nõukogu soovitustes sisalduv mikrokvalifikatsiooni määratlus hõlmab lisaks tööturu ning ühiskonnaelu vajaduste arvestamisele ka kultuurilisi ja enesearengulisi vajadusi, kuid eelnõus on need aspektid mõiste defineerimisel välja jäetud. Näiteks on haridusvaldkonna arengukavas 2035 on tõstatatud kitsaskohana, et taseme-, täiendus- ja ümberõpe ei vasta piisavalt tööturu arenguvajadustele. Samuti on arengukavas seatud üheks strateegiliseks eesmärgiks, et õpivõimalused peavad vastama ühiskonna ja tööturu arenguvajadustele. Kiiresti muutuv ühiskond ja uuenev tööturg, sh uued valdkonnad ja erialad ning uued töövormid nõuavad teadmiste uuendamist ja seniste oskuste ümberkujundamist. Samuti OSKA (tööjõu ja oskuste vajaduse prognoosimise ja seire süsteem) raportites on välja toodud, et vajalik on tööandjate panus, et õpe vastaks enam tööturu vajadustele. Seetõttu on mikrokvalifikatsiooni defineerimisel valitud lähenemine, et kõige olulisemad aspektid on tööturu ja ühiskonna vajadustele vastavate teadmiste ja oskuste arendamine ning selge kompetentsi tagamine. Mikrokvalifikatsiooni defineerimine sellisel kujul peaks aitama kaasa Eesti inimeste konkurentsivõime tõstmisele tööturul, et neil oleks olemas edukaks tegevuseks kaasajastatud teadmised ja oskused. Mikrokvalifikatsioonid võimaldavad üksikisikutel omandada, ajakohastada ja täiendada teadmisi ja oskusi, mida vajatakse selleks, et saavutada edu areneval tööturul ja muutuv ühiskonnas.

Mikrokvalifikatsioon on osa elukestvast õppest, täiskasvanute täienduskoolitusest ning kvalifikatsioonisüsteemist. Mikrokvalifikatsiooni defineeritakse eelnõus kui täienduskoolitusel omandatud, tõendatud ja tunnustatud tööturul või ühiskonnaelus vajalike teadmiste ja oskuste kogumit. Mikrokvalifikatsioon võimaldab sihipäraselt ja paindlikult omandada teadmisi ning oskusi, et vastata tööturu uutele ning tekkivatele vajadustele. Mikrokvalifikatsiooni üks tunnuseid erinevalt muust täienduskoolitusest on see, et õppekavaga ettenähtud õpiväljundid peavad olema hinnatud selgelt määratletud kriteeriumide alusel. Tõendatud teadmised ja oskused tähendavad, et õppija teadmiste ja oskuste omandamine on õppe lõpus kontrollitud. Tunnustatud teadmised ja oskused tähendavad, et need on kvaliteediga tagatud ja tööandjate ning teiste õppeasutuste poolt aktsepteeritud. Mikrokvalifikatsioonide tunnustamine võib olla töö otstarbel, see tähendab, et mikrokvalifikatsioone tunnustatakse tööandjate poolt, mis annab selle omanikule võimaluse tööle asumiseks või karjääri edendamiseks. Mikrokvalifikatsiooni tunnustamine hariduse ja koolituse otstarbel tähendab, et neid arvestatakse osaliselt tasemehariduses.

Mikrokvalifikatsioon peab andma tervikliku oskuse ja teadmise, luues uusi, tööturule või ühiskonna arenguvajadustele vajalikke kompetentse. Mikrokvalifikatsiooni omandamine toimub täiendusõppena, millest võib, kuid ei pruugi, välja kasvada hilisem tasemeõpe ja kraadi omandamine. Seega mikrokvalifikatsioon võib olla formaalharidust täiendav. Ainult formaalharidusasutused saavad pakkuda mikrokvalifikatsiooni osana tasemeõppest ja selliste juhtumite korral kasutatakse *mikrokraadi* mõistet.

Mikrokvalifikatsiooni mõistet kasutatakse üldnimetusena. *Mikrokvalifikatsiooni* mõiste ei ole rahvusvaheliselt kokkulepitud, ülemaailmselt kasutatakse mitmeid termineid: mikrokraadid, mikrosertifikaadid jne. Eestis eristatakse mikrokvalifikatsiooni ja mikrokraadi. Kõrgkoolidel on lubatud enda pakutud mikrokvalifikatsiooni nimetada ka mikrokraadiks, kui õppekava mahust vähemalt poole moodustavad kõrgharidustaseme õppe õppeained. *Mikrokraadi* mõiste kasutamine kõrgkoolide poolt on piiritletud, sest ainult kõrgkoolid pakuvad kraadiõpet. Kõrgkoolide mikrokraadiõpe on loodud formaalõppe baasil ja seepärast tohiks mikrokraade anda vaid need asutused, kes annavad ka vastavaid tervikkraade. Nende õppijate jaoks, kes soovivad pärast mikrokraadiõppe läbimist jätkata õpinguid formaalõppes, annab see võimaluse sujuvamalt õpinguid jätkata ja varasemaid õpinguid arvestada.

TäKS § 1 lõigetes 8 ja 9 täpsustakse võrreldes praegu kehtiva sõnastusega, et täienduskoolituse majandustegevusteate saab esitada üksnes füüsilisest isikust ettevõtja, kes tegeleb ettevõtlusega, mitte füüsiline isik. Praktikas on segadust tekitanud olukord, kus füüsilised isikud on soovinud majandustegevusteadet esitada eraisikuna, ilma, et oleks ennast füüsiliseks isikust ettevõtjaks registreerinud.

TäKS § 1 lõike 10 regulatsioon sisaldub kehtiva TäKSi § 1 lõikes 7, seda ei muudeta.

Eelnõu § 1 punktiga 4 muudetakse TäKSi paragrahvi 2, mis reguleerib praegu täiskasvanuhariduse valdkonna juhtimist ja arendamist. Muudatuse järgi reguleeritakse sättes edaspidi üksnes Täiskasvanuhariduse Nõukogu tegevust, mistõttu muudetakse ka paragrahvi pealkirja („Täiskasvanuhariduse Nõukogu“).

TäKS § 2 lõigetes 1 ja 2 tuuakse Täiskasvanuhariduse Nõukogu eesmärk ning antakse haridus- ja teadusministrile volitus selle moodustamiseks ning töökorra kinnitamiseks. Nõukogu on nõuandev kogu täiskasvanuhariduse poliitika kujundamiseks ja rakendamiseks.

Eelnõu § 1 punktiga 5 muudetakse teise peatüki pealkirja. Kehtiv sõnastus „Nõuded täienduskoolitusasutuse pidamisele“ asendatakse sõnadega „Täienduskoolitusasutuse nõuded“, kuna muudatuste järgi ei reguleeri seadus enam täienduskoolitusasutuse pidamist, vaid täienduskoolitusasutuse tegevust.

Eelnõu § 1 punktiga 6 muudetakse TäKSi paragrahvi 5 sõnastust nii, et täienduskoolitusasutusel on edaspidi veebilehe asemel võimalus seaduses nõutud koolitusteavet avalikustada ka muus avaliku ligipääsetavusega digikeskkonnas. Muudatus on ajendatud Eesti Hariduse Kvaliteediagentuuri läbi viidud uuringu „Täienduskoolituse kvaliteet – vastutus, kitsaskohad, võimalused“⁶ (2020) tulemustest. Nimelt selgus uuringust, et osa koolitusasutustest kasutavad õppijateni jõudmiseks teisi infokandjaid ja digitaalseid platvorme kui asutuse enda veebileht. Oluline on, et õppijatele oleks täienduskoolitusasutuse koolitusinfo (milline on koolituse maht, millised teadmised ja oskused õppija õppe lõpuks saavutab, kuidas õppetasu makstakse ja millistel tingimustel seda tagastatakse ja muu teave) lihtsalt kättesaadav ja arusaadav. Seetõttu lubatakse ka teiste digikeskkondade kasutamist, mis võimaldab täienduskoolitusasutustele teabe avalikustamisel paindlikumat lähenemist. Seega võib teave edaspidi olla edastatud ka mõnes muus levinumate otsingumootoriga leitavas internetikeskkonnas viisil, et see on avalikult kättesaadav.

Eelnõu § 1 punktiga 7 muudetakse TäKSi paragrahvi 6 pealkirja, mis sõnastatakse järgmiselt: „Täienduskoolitusasutuse täienduskoolituse läbiviimise peatamise, keelamise ja täienduskoolituse läbiviimisest loobumise erisused“. Pealkirja muutmine tuleneb sellest, et muudatuste järgi ei reguleeri seadus enam täienduskoolitusasutuse pidamist, vaid täienduskoolitusasutuse tegevust.

Eelnõu § 1 punktiga 8 muudetakse TäKS § 7 lõikeid 2 ja 3. TäKS § 7 lõike 2 sõnastust muudetakse selliselt, et õppekorralduse aluste dokumendis tuleb reguleerida täienduskoolitusele vastuvõtu ja koolituselt väljaarvamise tingimused ning õppetasu maksmise, ja selle tagastamise tingimused. Edaspidi ei ole vajadust reguleerida toodud tegevuste korda Sõna kord tekitab täienduskoolitusasutustes segadust ning ei olnud selge, mida lisaks tingimustele reguleerida tuleb. Oluline on, et õppekorralduse alustes oleksid reguleeritud õppijate täienduskoolitusse vastuvõtu ja koolitusest väljaarvamise tingimused ning täienduskoolituse õppetasu maksmise ja tagastamise tingimused ning teised õppe korraldamiseks olulised tingimused. Samuti jäetakse välja kohustus reguleerida õppetasu vabastamise tingimused ja kord, kuna Eesti Hariduse Kvaliteediagentuuri läbi viidud hindamistel (2019-2021) on selgunud, et üldjuhul täienduskoolitusasutused õppetasust õppijaid ei vabasta ning praktikas ei ole selleks ette nähtud eraldi tingimusi ja korda.

TäKS § 7 lõike 3 sõnastust muudetakse selliselt, et kvaliteedi tagamise alustes ei ole vaja edaspidi sätestada täienduskoolituse õppekavade, täienduskoolituskursusega seotud täiskasvanute koolitajate ja õppekeskkonna kvaliteedi tagamise tingimusi ja korda, vaid üksnes tingimusi. Samuti täiendatakse sätet viisil, mis paneb täienduskoolitusasutusele kohustuse kehtestada lisaks tagasiside kogumise korrale ka tagasisidega arvestamise kord. Kehtiva seadusega on täienduskoolitusasutuselt nõutud küll tagasiside kogumist, kuid ei ole pandud

⁶ https://ekka.edu.ee/wp-content/uploads/Taienduskoolituse-kvaliteet_VALMIS-RAPORT.pdf. Uuringu käigus hinnati 140 täienduskoolitusasutuse veebilehti, õppekavasid ja tehti intervjuusid koolitusasutuste juhtide ja koolitajatega.

kohustust seda hinnata. Tagasiside ei tohiks olla koolitusasutuse jaoks formaalsus, vaid seda tuleks kasutada sihipäraselt. Eesti Hariduse Kvaliteediagentuuri poolt läbi viidud hindamised näitavad, et täienduskoolitusasutused kasutavad tagasisidet koolitusvaldkonniti erinevalt. Näiteks ettevõtlike ja isikuarengu raportist⁷ (2020) selgub, et tagasiside on selles valdkonnas paljude koolitusasutuste kvaliteedi hoidmise tööriist. Paljud on eeskujuks tagasiside kasutamisel parendustegevustes – nii õppekavade kui koolitajate arendamisel. Samas juuksuritöö ja iluteeninduse⁸ raportist (2020) ilmneb, et osa koolitusasutusi küll kogusid tagasisidet, kuid sellest saadud infot ei kasutatud edasiseks tegevuseks. Tagasisidega arvestamine võimaldab täienduskoolitusasutusel kasutada tagasiside tulemusi õppekava ja õppe protsessi tõhustamiseks. Tagasisidega arvestamine võib hõlmata tagasiside avalikustamist. See annab õppijale ja tellijale võimaluse võrrelda erinevaid koolitusi ja koolitusasutustele võimaluse kasutada positiivset tagasisidet turundustegevustes. Seadusega ei täpsustata seda, kas täienduskoolitusasutus küsib tagasisidet koolitajate, koolituse või täienduskoolitusasutuse kohta üldisemalt. See jääb koolitusasutuse otsustada.

Eelnõu § 1 punktiga 9 muudetakse paragrahvi 8, mis reguleerib koolitusasutust käsitleva teabe avalikustamist. TäKS § 8 lõike 1 muudatusega võib EHISes veebilehe aadressi asemel sisestada ka muu avaliku ligipääsetavusega digikeskkonna aadressi.

TäKS § 8 lõiget 2 muudatuse järgi peab täienduskoolitusasutus veebilehel või avalikult kättesaadavas digikeskkonnas avalikustama koolitusteabe (so õppekavad, õppekorralduse alused, kvaliteedi tagamise alused jne) eesti keeles. Eesti keele kõrval on lubatud avalikustada ka mõnes muus keeles, kuid eestikeelne info kuvamine on kohustuslik. Praktikas avaldavad täienduskoolitusasutused teatud juhtudel nõutava info vaid võõrkeeles, mistõttu ei tarvitse see olla arusaadav kõigile avalikest vahenditest rahastajatele, tellijatele ega õppijatele. Eesti Töötukassa tegi väljatöötamiskavatsuse kooskõlastusringil ettepaneku lisada seadusesse nõue, et teave veebilehel peab alati olema kättesaadav ka riigikeelsena.

Veebilehtede seire tulemusel on selgunud, et tihti ei ole veebilehtedel olev koolitusinfo kergesti leitav, teavet ei ole uuendatud, see ei vasta tegelikkusele või esitatakse valikuliselt. Ebatüüpiline info võib kasu asemel tuua hoopis kahju. Seepärast näeb eelnõu edaspidi ette lisaks koolitusteabe esitamisele ka seda, et info kvaliteet vastab teatud kriteeriumidele. Tavaliselt kasutatakse info kvaliteedi elementidest rääkides selliseid mõisteid nagu *õigsus*, *värskus*, *ligipääsetavus* jpt. Eelnõu kohaselt lisatakse seadusesse lause, et täienduskoolitusasutuse teave oma tegevuse ja õppekavade kohta veebilehel peab olema ajakohane, kergesti leitav ja üheselt mõistetav.

TäKS § 8 lõikes 3 reguleeritakse senisest selgemalt tellimuskoolitusega seonduv. Kehtiva seaduse § 8 lõikes 3 on sätestatud, et täienduskoolitusasutus ei pea avalikustama või tutvumiseks kättesaadavaks tegema õppekavasid ja nendega seotud täiskasvanute koolitajate andmeid, kui õppekava on lepingu alusel välja töötatud üksnes lepingus määratletud isikute koolitamiseks. Praktikas on sõnastus tekitanud segadust, kuna ei ole aru saadud, et selle all peetakse silmas peetud tellimuskoolitust. Ka eelnõu järgi ei pea koolitusasutus avalikustama tellimuskoolituse õppekava ja koolitajaid, kuna iga soovija ei saa sellel osaleda. Tellimuskoolitus tähendab koolitust, mida ettevõtte või asutus tellib enda soovide ja vajadustest lähtuvalt, koolitus ei ole avatud kõigile soovijatele, vaid mõeldud üksnes ettevõtte või asutuse määratud isikute koolitamiseks. Ka tellimuskoolitusele on vaja

⁷ https://ekka.edu.ee/wp-content/uploads/Ettevotlus_raport.pdf

⁸ https://ekka.edu.ee/wp-content/uploads/llu_raport.pdf

täienduskoolitusasutusel koostada väljundipõhine õppekava, kuid sellega saavad tutvuda vaid koolitusega seotud osapooled. Tellimuskoolituse puhul ei pea täienduskoolitusasutus õppekava kinnitama ning tellimuskoolitus viiakse läbi vastavalt tellijaga kokku lepitudle.

Eelnõu § 1 punktiga 10 muudetakse TäKS § 9 lõike 2 sõnastust. Muudatusega määratletakse seaduses *õpiväljundi* mõiste. Õpiväljund on õppekava kõige olulisem ja kesksem komponent. Õpiväljundid on õppimise tulemusel omandatavad teadmised ja oskused või nende kogumid, mille saavutatust on võimalik tõendada ja hinnata. Õpiväljundid on kirjeldatud õppekava läbimiseks vajalikul miinimumtasandil. See tähendab, et miinimumtasemel õpiväljundid peab täienduskoolitusel õppides igal juhul saavutama. Õpiväljundid sõnastatakse õppeprotsessi eesmärgist lähtuvalt ning need peavad olema mõõdetavad, hinnatavad ja piiritletud aja jooksul omandatavad. Hoiakuid võib soovi korral teadmiste ja oskuste kõrval kirjeldada, aga neid ei saa tavaliselt hinnata.

Eelnõu § 1 punktiga 11 täiendatakse TäKS § 9 lõiget 3 uue lausega, mille järgi mikrokvalifikatsiooniõppe maht määratakse ainepunktides. Ainepunktides õppemahu kajastamine on oluline läbipaistvuse tagamiseks, et mikrokvalifikatsioonitunnistused oleksid mõõdetavad, võrreldavad ja arusaadavad.

Muudatuse puhul on lähtutud Euroopa Liidu Nõukogu soovitus⁹, milles käsitletakse Euroopa lähenemisviisi elukestvat õpet ja tööalast konkurentsivõimet toetavatele mikrokvalifikatsioonitunnistustele, punktist 6, milles on toodud mikrokvalifikatsioonitunnistuse kohustuslikud elemendid. Selle järgi soovitatakse õpitulemuste saavutamiseks vajalikku arvestuslikku töökoormust arvestada ECTS-i ainepunktides. Euroopa Liidu Nõukogu soovitusel lisas 2 on märgitud, et mikrokvalifikatsioonitunnistused on mõõdetavad, võrreldavad ja arusaadavad ning sisaldavad selget teavet õpiväljundite, töökoormuse, sisu, taseme ja õppevõimaluse pakkumise kohta, kui see on asjakohane. Soovituse lisa 2 järgi peaksid kõrgharidusasutused võimaluse korral kasutama Euroopa ainepunktisüsteemi (ECTS) ning järgima Euroopa kvalifikatsiooniraamistikku käsitleva soovitusel V lisas esitatud põhimõtteid, et näidata mikrokvalifikatsioonitunnistuse õpiväljundite saavutamiseks vajalikku arvestuslikku töökoormust. Pakkujad, kes ei kasuta ECTS-i, võivad kasutada muid süsteeme või teabeliike, mis suudavad tõhusalt kirjeldada õpiväljundeid ja töökoormust kooskõlas Euroopa kvalifikatsiooniraamistikku käsitleva soovitusel V lisas esitatud põhimõtetega. Soovituste järgi on riiklikud kvalifikatsiooniraamistikud/-süsteemid seotud Euroopa kvalifikatsiooni raamistikuga ning vastavad kõrghariduse kvalifikatsioonide puhul Euroopa kõrgharidusruumi kvalifikatsiooniraamistikule, mis võib veelgi suurendada mikrokvalifikatsioonitunnistuste läbipaistvust ja usaldust nende vastu. Mikrokvalifikatsiooni mahtu mõõdetakse valdavalt ainepunktides ka väljaspool Euroopat (Singapur, Iirimaa, Uus-Meremaa jne).

Üks ainepunkt (AP) vastab 26-le tunnile õppija tööle teadmiste ja oskuste omandamisel. 26 tundi tööd on arvestuslik keskmine, mis kulub õppijal ühe ainepunkti saamiseks vajalike õpiväljundite saavutamiseks. Ainepunkti mahu hulka arvestatakse kontaktõpet, praktiline töö, iseseisev töö ja hindamine. Ainepunktid ühilduvad Euroopa ainepunktisüsteemiga (ECTS credits). Sama arvestuslik alus on ka Euroopa ainepunktide (EAP) ja Eesti kutsehariduse arvestuspunktide puhul (EKAP). Kui ainepunktid teisendada akadeemilistesse tundidesse, siis üks ainepunkt võrdub 35 akadeemilise tunniga.

Eelnõu § 1 punktiga 12 täiendatakse seadust paragrahvidega 9¹-9³, milles reguleeritakse mikrokvalifikatsiooniõppe ja selle läbiviimisega seotud tingimused.

⁹ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9237-2022-INIT/et/pdf>

TäKSi paragrahvi 9¹ reguleerib mikrokvalifikatsiooniõppe läbiviimist. TäKS § 9¹ lõikes 1 loetletakse haridusasutused, kes võivad mikrokvalifikatsioone pakkuda. Mikrokvalifikatsiooniõpet võivad läbi viia kõrgkoolid ja kutseõppeasutused ning teised koolitusasutused, kui nende õppe kvaliteeti vastavas õppekavarühmas on hinnatud. Miinimumkriteeriumide esitamine mikrokvalifikatsioonide pakkumise eeldusena on vajalik, sest üksnes mikrokvalifikatsiooni pakkuja enda otsustamine oma pakutu kvaliteedi ja tingimuste üle ei taga alati kvaliteeti. Õppekavarühmad, milles saab hindamist taotleda, esitatakse haridus- ja teadusministri määruse „Täienduskoolitusasutuse õppekavarühma kvaliteedihindamise tingimused ja kord“ lisas.

Mikrokvalifikatsiooniõpet võivad läbi viia kõrgkoolid õppekavarühmas, kui neil on vastavas õppekavagrupis õppeõigus, ja kutseõppeasutused õppekavarühmas, milles neile on antud õppe läbiviimise õigus. Sealjuures peavad kõrgkoolid ja kutseõppeasutused olema esitanud EHISesse täienduskoolituse majandustegevusteate. Kõrgkoolide ja kutseõppeasutuste tasemeõppe kvaliteeti on õppeõiguse andmise otsustamisel hinnatud ning mikrokvalifikatsioonide kvaliteet peaks olema samal tasemel formaalharidusega. Õppeõiguse olemasolul esitab tasemeõppeasutus taotluse Haridus- ja Teadusministeeriumile mikrokvalifikatsiooniõppe õppekava registrisse kandmiseks. Kui kõrgkool või kutseõppeasutus soovib pakkuda mikrokvalifikatsiooni õppekavagrupis või -rühmas, kus tal õppeõigus puudub, siis on tal võimalik läbida mikrokvalifikatsiooni pakkumiseks täienduskoolitusasutuse kvaliteedihindamise õppekavarühmas, kus tal õppeõigust ei ole.

Teised täienduskoolitusasutused peavad mikrokvalifikatsiooniõppe läbiviimiseks läbima kvaliteedihindamise õppekavarühmas, milles nad soovivad mikrokvalifikatsiooni õppekava registreerida. Ka sellel juhul peab olema asutusel esitatud täienduskoolituse majandustegevusteate. Kui täienduskoolitusasutus on õppekavarühmapõhise kvaliteedihindamise edukalt läbinud, siis võib ta samas õppekavarühmas välja töötada uusi õppekavu ning mille registreerimiseks EHISes ei ole tal vaja kvaliteedihindamist uuesti läbida. Sellisel juhul toimub vaid mikrokvalifikatsiooniõppe õppekava nõuetele vastavuse kontroll. Selleks, et mikrokvalifikatsiooniõpet läbi viima hakata, peab § 9¹ lõikele 1 vastav täienduskoolitusasutus registreerima mikrokvalifikatsiooniõppe õppekava(d) EHISes. EHISes registreerimata õppekava alusel mikrokvalifikatsiooniõpet läbi viia ei saa. Mikrokvalifikatsiooni õppekava registreerimise ja selle eest riigilõivu tasumise kohustus kehtestatakse TäKSi § 9¹ lõikes 2.

Mikrokvalifikatsiooniõppe õppekavade registreerimine ja avalikustamine EHISes aitab kaasa mikrokvalifikatsiooniõppe kvaliteedile, läbipaistvusele ja asjakohasusele. Õppekavade kandmisega registrisse on võimalik ühes andmeallikast nii õppijatel, tellijatel, tööandjatel kui ka täienduskoolitusasutustel tutvuda, milliseid mikrokvalifikatsiooniõppe õppekavu pakutakse. EHISe otsing võimaldab õppekavarühma lõikes välja otsida sobivad õppekavad. Samuti on Euroopa Liidu Nõukogu soovitusel välja toodud, et mikrokvalifikatsioonitunnistuste välise ja sisemise kvaliteedi tagab neid väljaandev süsteem (nt haridus-, koolitus- või tööturuasutus, kus mikrokvalifikatsioonitunnistusi välja töötatakse ja antakse). Kvaliteedi tagamise protsessid peavad olema eesmärgipärased, selgelt dokumenteeritud ja kättesaadavad ning vastama õppijate ja sidusrühmade vajadustele ja ootustele. Muud kvaliteedi tagamise vahendid, sealhulgas registrid ja märgised, et suurendada üldsuse usaldust mikrokvalifikatsioonitunnistuste vastu, kui see on asjakohane.

TäKS § 9¹ lõikes 3 pannakse Haridus- ja Teadusministeeriumile või ministri volitatud asutusele kohustus kontrollida mikrokvalifikatsiooniõppe õppekava vastavust TäKSile. Kui täienduskoolitusasutus ja õppekava vastavad esitatud nõuetele, registreerib Haridus- ja Teadusministeerium või volitatud asutus õppekava EHISes kuni viieks aastaks. Tähtaeg sõltub kvaliteedihindamise kehtivusest. Registreeringu tähtaeg on vajalik seada, et tagada EHISe andmete ajakohasus - et EHISes ei kuvataks õppekavasid, mis ei ole enam kasutuses. Juhul, kui täienduskoolitusasutuse õppekavarühma kvaliteedihindamise tulemuse tähtaeg on aegumas, siis ühtlustatakse tähtajad kvaliteedihindamise ajaga. Samuti tuleb täienduskoolitusasutusel arvestada, et õppijale mikrokvalifikatsioonitunnistuse väljastamisel peab tal olema õppekavarühmas kehtiv kvaliteedihindamise otsus. Kui täienduskoolitusasutusel ei ole kehtivat positiivset õppekavarühma kvaliteedihindamise otsust, siis uusi õppijaid mikrokvalifikatsiooniõppe õppekavale võtta ei saa. Kui kvaliteedihindamise tähtaeg lõpeb, on täienduskoolitusasutusel kohustus võimaldada õppijatele õppekava lõpetamine 3 kuu jooksul kehtivuse lõppemisest (TäKSi § 9¹ lõige 7). Selle aja jooksul võib täienduskoolitusasutus välja anda mikrokvalifikatsioonitunnistusi.

TäKS § 9¹ lõikes 4 nähakse ette nõuded, millele peab õppekava vastama, et see registreeritaks EHISes. Esimeseks nõudeks on, et täienduskoolitusasutus on eelnevalt läbinud positiivselt õppekavarühma kvaliteedihindamise või tasemeõppeasutus saanud õppe läbiviimise õiguse. Kvaliteedihindamise positiivse tulemusega läbimine annab kindluse, et koolitusasutus pakub mikrokvalifikatsioone kvaliteetsel tasemel. Mikrokvalifikatsiooniõppe läbiviijal peab olema kehtiv kvaliteedihindamise otsus õppekavarühmas või kõrgkoolil, kutseõppeasutusel antud õppeõigus või õppe läbiviimise õigus õppekavarühmas või -grupis, kuhu mikrokvalifikatsiooniõppe õppekava liigitub. Samuti peab õppekava vastama täienduskoolituse standardi õppekava nõuetele, õppe maht peab vastama mikrokvalifikatsiooni mahule ning õppekava sisu ISCED¹⁰i liigitusele. Õppekava peab lähtuma teaduslikust maailmakäsitlusest, mis tähendab, et õppe sisu ja kasutatavad meetodid põhinevad vaatlustel, katsetel, empiirilisel tõestatud tulemustel, mitte ei tugine arvamustel ja tunnetel. Kui õppekava koostamisel tuginetakse kutsestandarditele, rahvusvahelistele standarditele vm nõuetele, siis peab õppekava vastama ka neile. Kui mikrokvalifikatsiooni õppekava registreeritakse koolitusvaldkonnas, milles on vajalik tegevusluba, peab asutusel olema ka tegevusluba sellel tegevusalal tegutsemiseks.

TäKS § 9¹ lõikes 5 sätestatakse alused, mille esinemisel on Haridus- ja Teadusministeeriumil või volitatud asutusel kohustus mikrokvalifikatsiooniõppe õppekava registreering EHISes kehtetuks tunnistada. Need on järgmised: kvaliteedihindamise positiivne hindamisotsus või õppeõigus või õppe läbiviimise õigus kaotab kehtivuse või on tunnistatud kehtetuks; asutus on esitanud valeandmeid, mis omavad tähtsust õppekava registreerimise otsuse tegemisel; järelevalve käigus ilmneb, et täienduskoolitusasutuse tegevus on vastuolus käesoleva seaduse või muude õigusaktidega; tegevusluba õppekavaga seotud tegevusalal on tunnistatud kehtetuks; õppekava maht ei vasta seaduses nõutule; õppekava või õpe ei vasta rahvusvahelistele standarditele või kokkulepetele; asutus on teatanud majandustegevusest loobumisest või ta ise taotleb registreeringu kehtetuks tunnistamist.

TäKSi § 9¹ lõikes 6 nähakse ette juhud, mil Haridus- ja Teadusministeeriumil või volitatud asutusel on kaalutusõigus mikrokvalifikatsiooniõppe õppekava registreeringu kehtetuks tunnistamisel. Need on, kui õppekava ei ole liigitatud õppekavarühma õppekava sisu

¹⁰ [International Standard Classification of Education. Fields of education and training 2013 \(ISCED-F 2013\) – Detailed field descriptions](#), UNESCO Institute for Statistics, 2015

arvestades; õppekavas ei ole viidet kutsestandardile, kui õppekava koostamise aluseks on kutsestandard ja kui õppekava ei lähtu teaduslikust maailmakäsitlusest.

Eelnõuga ei reguleerita, millised nõuded tekivad õppijal, kui täienduskoolitusasutuse positiivne kvaliteedihinnang koos õppekava registreeringuga kehtetuks tunnistatakse. Sõltumata TäKSi regulatsioonist tekivad õppijal võlaõiguslikud nõuded, kuid õppija võib soovida ka oma õpingud lõpetada, jätkata neid teises täienduskoolitusasutuses või saada tõend läbitud õppe (osa) kohta. Kuna täienduskoolituse majandustegevusteate esitanud täienduskoolitusasutus (mis on mikrokvalifikatsiooniõppe läbiviimise eelduseks) on kohustatud kehtestama õppekorralduse aluste dokumendi, milles reguleeritakse õppijate täienduskoolitusele vastuvõtu ja koolituselt väljaarvamise tingimused, täienduskoolituse eest õppetasu maksmise ja selle tagastamise tingimused ning teised õppe korraldamiseks olulised tingimused, reguleeritakse selles dokumendis ka viidatud olukord. Mahuka õppe korral sõlmivad koolitusasutused õppijatega õppelepingu, kus on samuti kirjas poolte õigused ja kohustused.

TäKSi § 9¹ lõike 7 järgi on täienduskoolitusasutusel kohustus võimaldada mikrokvalifikatsiooniõppes õppijatel õppekava lõpetada kolme kuu jooksul, kui õppekava registreeringu tähtaeg möödub. Selle sätte eesmärk on tagada õppijatele juba alustatud (pikaajaliste) õpingute edukas lõpetamine. Õppijatel on õigustatud ootus ja õigus võrdsele kohtlemisele olenemata sellest, et täienduskoolitusasutus on jätnud kvaliteedihindamise taotlemata või õppekava uuesti registreerimata.

TäKS paragrahvis 9² sätestatakse mikrokvalifikatsiooniõppe erisused muudest täienduskoolitustest. TäKSi § 9² lõikes 1 kehtestatakse mikrokvalifikatsiooniõppe mahu vahemik, selleks on 5–30 ainepunkti. Mahu määramisel arvestati teiste ministeeriumide, katusorganisatsioonide ja osapoolte seisukohti.

Õppekava miinimummaht on vähemalt viis ainepunkti ehk 175 akadeemilist tundi. Näiteks on Euroopa kõrgharidusruumi mõnedes raportites toodud mikrokvalifikatsioonide miinimummahuks soovituslikult 5 ainepunkti. Ülempiir on seatud, et eristada selgelt mikrokvalifikatsiooni formaalõppes. Mikrokvalifikatsioon peaks olema formaalharidusest väikesemahulisem õpe. Kui ülempiir jätta lahtiseks või seada ülempiiriks rohkem kui 30 ainepunkti, siis võib õppeaeg venida väga pikaks. Töötavale inimesele võib see kaasa tuua aastate pikkuse õpinguaja ning sel juhul ei täida mikrokvalifikatsioonide eesmärki, milleks on kiirem ja paindlikum täiendus- ja ümberõpe ning tööturu vajadustele reageerimine.

Uuringust „Mikrokvalifikatsioonide kasutusele võtmise võimalused Eesti haridus- ja kutsesüsteemis rahvusvahelisele praktikale toetudes”¹¹ selgub, et mikrokvalifikatsioonide maht varieerub eri riikides oluliselt, kuid enamasti iseloomustab neid see, et nad on seni kehtinud kvalifikatsioonidest või kraadidest väiksema mahuga.

1. Uus-Meremaal on selgelt määratletud mikrokvalifikatsioonide maht. See võib olla 5–40 ainepunkti (seejuures 1 ainepunkt tähendab 10 tundi õpet).
2. Hollandil on mikrokraadiõppe mahu vahemik on 3-30 ainepunkti.
3. Austraalias ei ole mikrokvalifikatsioonide mahtu ette antud, kuid seni pakutavat võib hinnata õppeperioodi alusel – mikrokvalifikatsiooni omandamine võib kesta 1,5 tunnist kuni kolme kuuni.
4. Iirimaal ei ole mikrokvalifikatsioonide omandamisel õpitundide piirangut, vaid need põhinevad omandatud oskustel/kompetentsidel.

¹¹ <https://www.ibs.ee/wp-content/uploads/2022/01/Aruanne-Mikrokvalifikatsioonid-2021.pdf>

TäKSi § 9² lõikes 2 nähakse ette, et mikro kvalifikatsiooniõppe lõpetanule väljastatakse mikro kvalifikatsioonitunnistus. Täienduskoolituse lõppemisel väljastatavaid dokumente reguleeritakse täienduskoolituskoolituse standardis, kuid mikro kvalifikatsiooniõppe lõpetamisel väljastatav dokument nähakse ette TäKSi, kuna see on olulise tähtsusega teema. Täienduskoolituse standardi järgi on täienduskoolituse läbimisel võimalik väljastada nii tõendit kui ka tunnistust. Tõend antakse, kui tõendatakse üksnes õppija osalemist koolitusel, tunnistus antakse, kui tõendatakse õpiväljundite saavutamist. Seetõttu ei saa mikro kvalifikatsiooniõppe lõppeda tõendi väljastamisega, sest mikro kvalifikatsiooni läbimisel peavad saavutatud oskused ja teadmised olema tõendatud (sellele viitab *mikro kvalifikatsiooni* mõiste definitsioon). Kui mikro kvalifikatsiooniõppe läbimisel ei hinnata õppija teadmisi ja oskusi, on võimalik väljastada talle täienduskoolituse tõend osalemise kohta. Kui mikro kvalifikatsiooniõppe on koosnenud erinevatest õppeainetest või moodulitest ning õppija on neist omandanud vaid osad, siis on võimalik väljastada täienduskoolituse tunnistused õppeainete/moodulite läbimise kohta.

Täienduskoolitusasutus kannab edaspidi mikro kvalifikatsioonitunnistuste andmed EHISesse. Tunnistuste elektrooniline säilitamine võimaldab inimestel lihtsamini koguda andmeid läbitud õppe ja saavutatud õpiväljundite kohta, samuti hallata ja visualiseerida tunnistusi ühtses vormingus. Nii on hõlpsam neid hiljem vajadusel kvalifikatsiooni omandamisel või kutse taotlemisel tõendada.

Rahvusvaheliseks aktsepteerimiseks peab mikro kvalifikatsioonitunnistus või selle lisa sisaldama täienduskoolituse standardis nõutud andmeid. Sellest tulenevalt lisatakse ka TäKSi alusel kehtestatud täienduskoolituse standardisse mikro kvalifikatsioonitunnistuse nõuded (seletuskirja lisa 3).

TäKS § 9² lõike 3 järgi on võimalik mikro kvalifikatsioone koguda ja kombineerida, et tõendada kvalifikatsiooni omandamist. Terviklikuks kvalifikatsiooniks loetakse bakalaureusekraadi, magistrikraadi, doktorikraadi, rakenduskõrgharidust, kutsetunnistust ja kutsehariduse lõputunnistust. Mikro kvalifikatsiooni pakkuja ei saa pakkuda terviklikku kvalifikatsiooni, vaid üksnes üht osa sellest. Ülikoolid pakuvad juba täna mikro kraadi täiendõppeprogramme, mida kokku sobitades on õppijal võimalik jõuda tasemeõppe lõpetamiseni. Programmid on loodud nii, et programmi läbinul oleks edaspidi tasemeõppe raames võimalus taotleda mikro kvalifikatsiooni arvestamist osana tasemeõppest.

Mikro kvalifikatsioone kantakse tervikliku kvalifikatsiooni omandamiseks üle VÕTA (varasemate õpingute ja töökogemuse arvestamine) põhimõttel. Tasemeõppeasutuste VÕTA-kordades ja kutse andmise kordades reguleeritakse, kuidas toimub mikro kvalifikatsioonide kombineerimine kvalifikatsiooni omandamiseks.

TäKS § 9² lõikes 4 reguleeritaksegi VÕTA kohaldamine: kõrgkoolides ja kutseõppeasutustes toimub mikro kvalifikatsiooni varasemate õpingute ja töökogemuse arvestamine vastavalt kõrgharidusseadusele ja kutseõppeasutuse seadusele. VÕTA süsteemi rakendatakse erinevatel haridussüsteemi tasemetel. VÕTA süsteemi olemasolu loob võimaluse varem õpitut ja kogetut mikro kvalifikatsioonide arvestamiseks. Varasema õpi- ja töökogemuse arvestamine mikro kvalifikatsioonide omandamisel jääb formaalõppeasutuste vastutuseks.

Kokkuvõtvalt peab mikro kvalifikatsioon vastama neljale peamisele kriteeriumile. Esiteks, õppe maht peab olema vahemikus 5–30 ainepunkti. Teiseks, mikro kvalifikatsioon esindab tööturul või ühiskonnas vajalikku kompetentsi (vt eelnõu paragrahvis 3 toodud TäKSi § 1 lõike 5 muudatust). Kolmandaks, mikro kvalifikatsioonil on terviklik sisu. Neljandaks, mikro kvalifikatsiooni saavad pakkuda üksnes need asutused, kelle kvaliteeti on hinnatud.

TäKS paragrahvis 9³ reguleeritakse õppekavarühma kvaliteedihindamine. Eelnõus nähakse ette, mis on õppekavarühma kvaliteedihindamine, kellele on see mõeldud ja kes seda korraldab. Volitusnormiga antakse haridus- ja teadusministrile volitus kehtestada määrusega seaduse rakendamiseks hindamise tingimused ja kord.

TäKSi § 9³ lõikest 1 tulenevalt on õppekavarühma kvaliteedihindamine suunatud EHISes majandustegevusteate esitanud täienduskoolitusasutustele, kes soovivad läbi viia mikro kvalifikatsiooniõpet. Ülikoolidel, rakenduskõrgkoolidel ja kutseõppeasutustel on võimalus kvaliteedihindamine läbida, kui nad soovivad viia mikro kvalifikatsiooniõpet läbi õppekavarühmas või -grupis, kus neil pole õppeõigust.

Täienduskoolitusasutuste kvaliteedihindamise vajadus on tekkinud seoses mikro kvalifikatsiooni kasutusele võtmisega. Euroopa Liidu Nõukogu soovitud liikmesriikidele kirjeldavad mikro kvalifikatsioonide rakendamisel nende kvaliteedi tagamise vajadust. Euroopa suunistes on rõhutatud vajadust, et inimestel peab olema tagatud ligipääs kvaliteetsele õppimisele ja õpetamisele.

Kui mikro kvalifikatsioone soovivad pakkuda ülikoolid, rakenduskõrgkoolid või kutseõppeasutused õppekavagrupis või õppekavarühmas, milles on neile antud õppeõigus või õppe läbiviimise õigus, siis nende õppeasutuste kvaliteet on juba kontrollitud ja eraldi kvaliteedihindamist mikro kvalifikatsioonide pakkumiseks läbida ei ole vaja. Nende puhul piisab nõuetele vastava mikro kvalifikatsiooniõppe õppekava esitamisest EHISesse. Lisaks on Eesti Hariduse Kvaliteediagentuur seadnud endale eesmärgiks, et kutseõppe kvaliteedi hindamisel ja kõrghariduse kvaliteedi hindamisel hakatakse hindama ka osaliselt täiendusõpet, sealhulgas mikro kvalifikatsiooniõppe õppekavasid.

Kõigil teistel täienduskoolitusasutustel on kohustuslik mikro kvalifikatsioonide pakkumiseks läbida täienduskoolitusasutuse õppekavarühma kvaliteedihindamine. Kvaliteedihindamise käigus ei kontrollita iga üksikut õppekava, vaid hindamine toimub õppekavarühmapõhiselt. Ühes õppekavarühmas võib täienduskoolitusasutusel olla erinevaid õppekavasid, millest kvaliteedihindamise valimisse satuvad vaid mõned. Kvaliteedihindamine viiakse läbi koolitusasutuse taotlusel.

Hindamine on täienduskoolitusasutusele tasuline. TäKS § 9³ lõikes 2 sätestatakse taotleja kohustus tasuda hindamise eest riigilõivu. Riigilõivuga katab taotleja osaliselt hindamise kulud.

TäKS § 9³ lõikes 3 sõnastatakse õppekavarühma kvaliteedihindamine, mis on täienduskoolitusasutuse õppekavade ning nende alusel toimuva õppe ja õppealase arendustegevuse hindamine õppekavarühmas. Hindamise fookuses on täienduskoolitusasutuse põhiprotsessid õppekavarühmade kaupa: õppekavad ja nende arendus, koolitajad, ressursid, õppimine ja õpetamine (vt lõige 4). Samuti nähakse lõikes 3 ette, et õppekavarühma kvaliteedihindamine koosneb täienduskoolitusasutuse eneseanalüüsist ja sõltumatute ekspertide hindamisest. Kvaliteedihindamist viivad läbi ekspertide meeskonnad, hindamisse kaasatakse vähemalt kaks valdkonna eksperti. Ekspertide kompetentse hindab valikukomisjon. Valik tehakse kokkulepitud kriteeriumite alusel. Õppekavarühma kvaliteedihindamise eksperdid valitakse välja lähtudes töö- ja õpikogemusest, samuti palutakse eksperdil teha proovitöö ja hindamisvestlus grupis. Samuti on põhimõte, et konkurent konkurenti ei hinda. Kui eksperdid on valitud, siis läbivad nad põhjaliku koolituse.

TäKS § 9³ lõikes 4 esitatakse nõuded, mille peab täienduskoolitusasutus täitma, et saada positiivne kvaliteedihindamise otsus. Neid nõudeid on neli.

Esiteks peab täienduskoolitusasutusel olema piisavalt ressursse, et õppekavarühmas õpet läbi viia. Ressursside piisavus tähendab õppekeskkonna olemasolu, kus füüsiline keskkond vastab tervisekaitse, töötervishoiu ja tööohutuse nõuetele; on õppijatele ohutu ja toetab õppijat õpiväljundite saavutamisel. Ka veebikeskkonnas läbiviidava õppe puhul tuleb arvestada õppija vajadustega. Õppija toetamiseks õpiväljundite saavutamisel on kavandatud aja- ja asjakohased digitehnoloogilised lahendused. Fookuses on ka saada kinnitust, kas asutusel on piisavalt finantsressursse (finantsprognosis), puuduvad maksuvõlad või need on ajatatud.

Teiseks peavad täiskasvanute koolitajad vastama täiskasvanute koolituse seadusele ja selle alusel kehtestatud õigusaktidele. Täiskasvanute koolitajatel on koolituste läbiviimiseks vajalik erialane kvalifikatsioon, õpi- või töökogemus ning täiskasvanute koolitaja pädevus. Samuti soovitakse saada kinnitust, kuidas asutused koolitajaid hoiavad ja kas koolitajad arendavad selles õppekavarühmas regulaarselt oma pädevusi.

Kolmandaks peavad õppekavad vastama täienduskoolituse standardile. Täienduskoolitusasutusel peavad olema olemas õppekavade väljatöötamise ja arendamise põhimõtted. Hindamisel kontrollitakse, kas asutuses vaadatakse õppekavad regulaarselt üle, selgitatakse välja nende arenguvajadused, kasutades õppijate, koolitajate jt osapoolte (nt tööandjad) tagasisidet, ning uuendatakse õppekavasid, püüeldes parima kvaliteedi poole.

Neljandaks peavad õppekavad ja õppetöö vastama haridus- ja teadusministri ja hindamisnõukogu kehtestatud tingimustele ja kriteeriumidele. Näiteks võidakse hinnata, kas õppija õppimine on toetatud ja tagasisidestatud. Kas koolitaja lähtub õppe läbiviimisel õppekavast ja toetab õppijat õppe protsessis. Kui koolitust viib läbi mitu koolitajat, kas koolitajad on koostöös läbi arutanud kogu õppe sisu ja tagavad, et see moodustab õppija vaates terviku.

TäKS § 9³ lõikes 5 antakse haridus- ja teadusministrile volitusnorm õppekavarühma kvaliteedihindamise tingimuste ja korra kehtestamiseks (vt käesoleva eelnõu rakendusakti kavandi lisa nr 1). Määruse eelnõu lisas esitatakse õppekavarühmad, milles on võimalik kvaliteedihindamine läbida. Täienduskoolituse standardis liigitatakse kõik õppekavad õppekavarühmadesse, õppekavarühmad omakorda kuuluvad õppesuundadesse ja -valdkondadesse (õppekavarühmi on 90, õppesuundi 39 õppevaldkondi on kokku 11), kuid kõiki õppekavarühmi ei hõlmata kvaliteedihindamisse. Näiteks jäetakse välja interdistsiplinaarsete õppekavade rühmad, mis ühendavad endas vähemalt kolme õppekavarühma, milles ükski koolitusala selgelt ei domineeri. Hindamisest jäetakse välja ka traditsioonilise ja täiendava meditsiini õppekavarühm, kuna valdavalt ei ole tegemist tõenduspõhise õppekavarühmaga (sisaldab alternatiivmeditsiini koolitusi).

Ministri määruses reguleeritakse põhinõuded mikrokvalifikatsiooni hindamiseks. Õppe kvaliteedinõuded õppekavarühmas on täidetud, kui õppekavad on asjakohased ning toimub nende tõenduspõhine arendamine ja rakendamine; õppija õppimine on toetatud ja tagasisidestatud; täiskasvanute koolitajatel on õppe läbiviimiseks vajalikud kompetentsid ja toimub nende arendamine; ressursid kvaliteetse õppe jätkusuutlikuks läbiviimiseks on piisavad. Hindamisel selgitatakse välja, kas asutusel on olemas õppekavade väljatöötamise ja arendamise põhimõtted ja neid rakendatakse praktikas. Kas õppekavad on välja töötatud sihtrühma või tööturu vajadustest lähtuvalt. Kui on võimalik, kas toetatakse valdkondlikele uuringutele ja lähtutakse regulatsioonidest või kutsestandarditest. Kas asutuses vaadatakse regulaarselt üle õppekavad, selgitatakse välja nende arenguvajadused, kasutades õppijate, koolitajate jt

osapoolte tagasisidet jne. Keskendutakse ka sellele, kas õppija õppimine on toetatud ja tagasisidestatud. Kas koolitaja lähtub õppe läbiviimisel õppekavast ja toetab õppijat õppe protsessis. Kui koolitust viib läbi mitu koolitajat, kas koolitajad on koostöös läbi arutanud kogu õppe sisu ja tagavad, et see moodustab õppija vaates terviku. Hindamisel on fookuses täiskasvanute koolitajate kompetentsid ja nende arendamine. Samuti asutuse jätkusuutlikkus. Kas asutus suudab õppe taset hoida, kas tal on piisavalt finantsressursse. Samuti hinnatakse, kas füüsiline keskkond vastab tervisekaitse, töötervishoiu ja tööohutuse nõuetele ja on õppijatele ohutu. Kas koolituse kirjelduse juures on olemas info ruumide ligipääsetavuse osas. Veebikeskkonnas läbiviidava õppe puhul arvestatakse õppija vajadustega. Õppija toetamiseks õpiväljundite saavutamisel on kavandatud aja- ja asjakohased digitehnoloogilised lahendused, sh vajadusel e-õppe keskkond. Koolituse kirjelduses on nimetatud, milliseid tehnoloogilisi vahendeid õppijal on vaja, et veebiõppes osaleda jne.

TäKS § 9³ lõikes 6 antakse haridus- ja teadusministrile õigus määrata kvaliteedihindamist korraldav asutus. Kvaliteedihindamist hakkab korraldama Haridus- ja Noorteamet (HARNO). Hindamist korraldav asutus moodustab õppekavarühma kvaliteedihindamiseks hindamislõukogu ning kinnitab selle töökorra ja selle otsuste peale esitatud vaiete lahendamise korra. Nõuded hindamislõukogule esitatakse lõike 5 alusel kehtestavas haridus- ja teadusministri määruses. Määruses reguleeritakse ka hindamise menetlusaeg: hindamislõukogu peab hindamisotsuse tegema kuue kuu jooksul taotluse esitamisest arvates. Selline tähtaeg on seatud seetõttu, et tagada õppekavarühma taotluse hindamiseks ekspertkomisjoni jaoks piisav aeg. Näiteks kutseharidusel on määruses „Kutseõppe kvaliteedi hindamise tingimused ja kord“ sätestatud, et kutseõppe kvaliteedi hindamist taotleb kool vähemalt 12 kuud enne hindamist. Kõrghariduse taotlus õppe õiguse saamiseks esitatakse vähemalt üheksa kuud enne õppeaasta algust riikliku registri Eesti hariduse infosüsteem õppekavade ja lubade alamregistris.

TäKS § 9³ lõikes 7 antakse hindamislõukogule volitus kehtestada nõuete täitmise hindamise kriteeriumid ja võtta vastu õppekavarühma kvaliteedihindamise otsused.

TäKS § 9³ lõikes 8 sätestatakse, milliseid otsuseid saab hindamislõukogu vastu võtta. Hindamislõukogu saab vastu võtta otsuse, et täienduskoolitusasutuse õppekavarühmas toimuv õppetöö vastab täielikult kvaliteedihindamise kriteeriumidele ja teeb positiivse hindamisotsuse tähtajaga viis aastat. Selle otsuse tulemusel saab asutus õiguse läbi viia mikrokvalifikatsiooniõpet hinnatud õppekavarühmas. Kui täienduskoolitusasutuse õppetöö õppekavarühmas vastab osaliselt või ei vasta kõikidele kvaliteedihindamise kriteeriumidele, teeb hindamislõukogu negatiivse otsuse. Hindamislõukogu otsused avalikustatakse TäKSis § 9³ lõike 9 alusel EHISes.

TäKS § 9³ lõikes 10 sätestatakse alused, mil võib hindamislõukogu õppekavarühma kvaliteedihindamise positiivse otsuse kehtetuks tunnistada. Need on: kui riikliku või haldusjärelevalve käigus selgub, et täienduskoolitusasutuse tegevus on vastuolus õigusaktidega või haldusjärelevalvet teostava haldusorgani ettekirjutust ei ole täidetud; kui täienduskoolitusasutus on esitanud õppekavarühma kvaliteedihindamisel valeandmeid, mis omavad tähtsust positiivse otsuse tegemisel; täienduskoolitusasutus ei vasta TäKSis või selle alusel kehtestatud õigusaktides kehtestatud nõuetele või kui täienduskoolitusasutus on teatanud majandustegevusest loobumisest.

Põhiõiguste riive (PS § 31)

Eelnõuga nähakse ette mikrokvalifikatsiooniõppe läbiviimise eeldused (õppekavarühma kvaliteedihindamine ja õppekava registreerimine), mis kujutavad endast põhiseaduse § 31 riivet.

Põhiseaduse paragrahvi 31 esimeses lauses on mh sätestatud õigus tegelda ettevõtlusega ehk ettevõtlusvabadus. Riigikohus on selgitanud 09.12.2013. a otsuse [3-4-1-2-13](#) p-s 105: „Põhiseadusega tagatud ettevõtlusvabadusel on mitu tahku. Ühest küljest tagatakse sellega igauhe õigus tegeleda ettevõtlusega, s.o tegevusega, mille eesmärk on eelkõige tulu saamine kauba tootmisest või müügist, teenuse osutamisest jms. Teisalt peab riik tagama õigusliku keskkonna vaba turu toimimiseks, et kaitsta ettevõtjat teiste ettevõtjate õigusvastase tegevuse eest konkurentsi takistamisel või äritegevuse kahjustamisel. Ettevõtlusvabaduse osaks oleva konkurentsivabadusega ei kaitsta aga mitte üksnes teiste ettevõtjate ettevõtlusvabadust, vaid ka tarbijat. Konkurentsivabadus lähtub eeldusest, et konkurents tagab parima teenuse või kauba parima hinnaga.“ Lisaks on isikul õigus ettevõtlusvabaduse alusel nõuda, et riik ei looks konkurentidele põhjendamatuid eeliseid ja seeläbi hoiduks isiku ettevõtluse kahjustamisest.¹²

Põhiseaduse paragrahvi 31 teine lause järgi võib seadus sätestada ettevõtlusvabaduse kasutamise tingimused ja korra. Riigikohtu selgituse kohaselt annab § 31 teine lause seadusandjale suure vabaduse reguleerida ettevõtlusvabaduse kasutamise tingimusi ja seada sellele piiranguid. Ettevõtlusvabaduse piiramiseks piisab igast mõistlikust põhjusest ([RKHKo 11.04.2016, 3-3-1-75-15](#)). See põhjus peab johtuma avalikust huvist või teiste isikute õiguste ja vabaduste kaitse vajadusest, olema kaalukas ja enesestmõistetavalt õiguspärane. Mida intensiivsem on ettevõtlusvabadusse sekkumine, seda mõjuvamad peavad aga olema sekkumist õigustavad põhjused ([RKPJKo 10.05.2002, 3-4-1-3-02](#); [RKPJKo 06.07.2012, 3-4-1-3-12](#), p 51).¹³

Ettevõtlusvabaduse piirangud ei tohi kahjustada seadusega kaitstud huvi või õigust rohkem, kui seda normi legitiimse eesmärgiga saab põhjendada. Seadusandja peab arvestama proportsionaalsuse põhimõttega ([RKPJKo 28.04.2000, 3-4-1-6-00](#)).¹⁴ Ettevõtlusvabaduse piiramiseks kasutatud vahendid peavad olema proportsionaalsed soovitud eesmärgiga.

Põhiõiguste riive on põhiseaduspärane üksnes siis, kui see on põhjendatud. Selleks, et riive oleks põhjendatud, peab riive aluseks olev meede olema proportsionaalne. Proportsionaalne on meede siis, kui ta järgib legitiimset eesmärki, on kohane ehk sobiv, vajalik ja proportsionaalne kitsamas tähenduses.

- a. Mikrokvalifikatsioonile tingimuste kehtestamise eesmärk on tagada inimeste õigus kvaliteetsele haridusele ja riigi kontroll pakutavate mikrokvalifikatsioonide ühtlase kvaliteedi üle. Need eesmärgid on legitiimsed.
- b. Mikrokvalifikatsioon on üks võimalus, kuidas täiskasvanud õppijad jõuaksid tervikliku kvalifikatsiooni omandamiseni. Seetõttu peab õppe kvaliteet vastama asjaomase haridustaseme kvaliteedile. Samuti on mikrokvalifikatsiooni väljund tööturul vajalike terviklike teadmiste ja oskuste omandamine, milleks on vaja tagada läbitud koolituse kvaliteet. Riigi huvi on tagada ühtlane mikrokvalifikatsioonide

¹² Põhiseaduse kommentaarid, § 31 p 6.

¹³ Põhiseaduse kommentaarid, § 31 p 22.

¹⁴ Põhiseaduse kommentaarid, § 31 p 34.

tase ja kvalifikatsioonide usaldusväärsus. Seega on mikrokvalifikatsioonile kvaliteedihindamise kehtestamine sobiv meede, mis aitab kaasa eesmärkide saavutamisele.

- c. Mikrokvalifikatsiooni kvaliteet on võimalik tagada selle hindamise kaudu. See tähendab, et mikrokvalifikatsioone võivad pakkuda kõrgkoolid ja kutseõppeasutused, kellel on õppeõigus või õppe läbiviimise õigus, ning muud täienduskoolitusasutused, kes on läbinud õppekavarühma kvaliteedihindamise. Kvaliteedihindamise kehtestamata jätmisega ei ole võimalik mikrokvalifikatsiooni kvaliteeti sama efektiivselt tagada. Seega on mikrokvalifikatsiooniõppele tingimuste seadmine vajalik meede, et tagada selle kvaliteet.
- d. Euroopa Komisjoni mikrokvalifikatsioonide soovitus¹⁵ järgi on oluline, et liikmesriigid edendaksid ja tagaksid mikrokvalifikatsioonide kasutusele võtmisel nende kvaliteedi. Selle soovitus järgi aitab mikrokvalifikatsiooni kasutusele võtmine jätkata madalama haridusega inimeste haridusteed, toetab varasema õpikogemuse arvestamist, võimaldab jõuda tervikliku kvalifikatsioonini ning paindlikult reageerida tööturu või ühiskonnaelu muutustele. Mikrokvalifikatsiooni pakkumiseks Eesti õiguses tingimuste seadmine aitab seda ülesannet täita. Selleks, et tagada mikrokvalifikatsioonide usaldusväärsus, on vajalik tagada nende kvaliteet. Madalama haridusega inimeste haridustee jätkamine ja inimestele tervikliku kvalifikatsioonini jõudmise võimaluse tagamine kaalub ettevõtlusvabaduse riive üles. Mikrokvalifikatsioonile tingimuste seadmine ei puuduta muid täienduskoolitusi.

Eelnevale tuginedes on eelnõu koostajad seisukohal, et mikrokvalifikatsiooniõppe läbiviimisele tingimuste kehtestamine on proportsionaalne meede, tagamaks inimeste õiguse kvaliteetsele haridusele ja riigi kontrolli pakutavate mikrokvalifikatsioonide ühtlase kvaliteedi üle ehk mikrokvalifikatsiooniõppe kvaliteedi. Selline ettevõtlusvabaduse riive on nimetatud eesmärkide saavutamiseks sobiv, vajalik ja mõõdukas.

Eelnõu § 1 punktiga 13 täpsustatakse TäKS § 10 õppekeskkonna sõnastust. Praktikas on tekkinud vajadus selgitada, et täienduskoolituse õppekeskkond võib peale füüsilise keskkonna olla ka digitaalne keskkond. Juhendmaterjal täienduskoolituse õppekava koostamiseks¹⁶ ütleb, et õppekeskkond on otseselt seotud õppe ülesehitusega ja see võib olla oluliseks abiks õppijale õppekava üle otsustamisel. Eelnõuga täpsustakse, et õppekeskkond on õppijate õppimist ja arengut toetav füüsiline või digitaalne keskkond.

Õppekeskkonnana mõistetakse õppijaid ümbritseva füüsilise ja digitaalse keskkonna kooslust. Täienduskoolitused võivad olla täielikult digitehnoloogiliste vahendite abil toimuvad veebipõhised koolitused, st kogu koolituse õppeprotsess toimub veebipõhiselt ja auditoorseid kohtumisi ei ole. Kuid levinud on ka osaliselt veebipõhised täienduskoolitused, kus koolituse õppeprotsess toimub suures osas veebipõhiselt, kuid koolituse jooksul toimub ka füüsilise kontaktiga tunde või praktikume.

Õppekeskkond võib olla ka sotsiaalne, kuid seaduses seda nõudena ei kehtestata. Sotsiaalne õppekeskkond on keskkond, kus mängivad olulist rolli õppijate omavahelised ja õppijate ning

¹⁵ [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022H0627\(02\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022H0627(02)&from=EN)

¹⁶ https://www.hm.ee/sites/default/files/oppekava_koostamise_juhendmaterjal.pdf

koolitaja vahelised suhted. Koolituse õhkkonda koolitusel mõjutavad eri tegurid: inimeste rahvus, vanus, sugu, suhtumine koolitusse jne. Koolitusel on oluline õppimist toetava sotsiaalse keskkonna loomine ja selleks sobivate tegevuste kavandamine.

Eelnõu § 1 punktidega 14 ja 15 muudetakse TäKSi paragrahvi 11, mis reguleerib nõudeid täiskasvanute koolitajale. Muudetakse lõikeid 1 ja 2 ning paragrahvi täiendatakse lõigetega 3 ja 4.

TäKS § 11 lõike 1 kehtiva sõnastuse järgi on täiskasvanute koolitaja spetsialist, kes sihipäraselt loodud õpituatsioonis toetab täiskasvanud inimeste õppimist ja enesearendust. Samuti sätestatakse, et täienduskoolitusasutus peab tagama õppe läbiviimiseks vajaliku kvalifikatsiooniga koolitajate olemasolu. Seega on vajaliku kvalifikatsiooni üle otsustamine koolitusasutuse pädevuses. Praktikas on kvaliteedi hindamise käigus koolitajate vähene kompetents ilmnenu ühe probleemina. Eesti Hariduse Kvaliteediagentuuri juuksuritöö ja iluteeninduse¹⁷ raport ütleb, et murettekitavad on ilmingud, kui hindamiste käigus puututakse kokku koolitajatega, kelle kogemused on napid ja kes alles ise sisuliselt ametit õpivad, aga juba tegutsevad koolitajatena ja õpetavad välja teisi. Väljatöötamiskavatsuse tagasisides sõnastasid mitmed organisatsioonid, et koolitusasutuste poolt osutatava õppe kvaliteedi tagamiseks võiks ühe tingimusena kaaluda koolitajatele miinimumnõuete kehtestamist.

Täiskasvanute koolitaja puhul on olulised nii erialased kui ka täiskasvanute koolitaja kompetentsid. Õpetamise kvaliteet sõltub mitmetest teguritest: erialastest teadmistest, õpetamisoskusest ja -kogemusest, selgusest, tagasisidest jne. Professionaalse koolitaja jaoks on esmatähtis vallata eriala, kuid täiskasvanute koolitajal peavad olema ka elementaarsed täiskasvanute koolitamise oskused. Erinevad uuringud on näidanud, et täiskasvanud õppija õppimise tulemuslikkus on suurem, kui õppes on rakendatud andragoogilisi meetodeid. Seega on oluline, et lisaks erialastele teadmistele oleks koolitajal teadmised ja oskused täiskasvanuid õpetada. Kui koolitajatel on nii erialane kui ka täiskasvanute koolitaja kompetents, siis lõppkokkuvõttes on õppetöö tulemuslikkus parem ja seeläbi suureneb õppesse investeeritud vahendite tulemuslikkus. Seepärast täpsustatakse eelnõus täiskasvanute koolitaja sätet, kuhu lisatakse, et täiskasvanute koolitajal on olemas nii erialased kui ka täiskasvanute koolitaja kompetentsid. Mõlemad kompetentsid võivad olla omandatud formaalhariduse, täienduskoolituse või töökogemuse kaudu. Erialane või valdkondlik kompetentsus tähendab seda, et täiskasvanute koolitajal on olemas teadmised, oskused ja hoiakud, mis on vajalikud oma eriala, aine, sisu või valdkonna õpetamiseks. See tähendab, et koolitajal on olemas erialane haridus või läbitud täienduskoolitused või erialane töökogemus. Kompetentse saab tagada mitmel viisil, näiteks koolitaja on läbinud koolitaja väljaõppe või muu koolituse, mis toetab täiskasvanute õpetamist. Koolitaja võib olla arendanud kompetentse ka praktilise tegevuse käigus. See tähendab, et tegutsev koolitaja võib olla omandanud ka töö käigus vastavad kogemused ja oskused. Näiteks täiskasvanute koolitaja 5. taseme kutse taotlemine ei eelda koolitaja koolituse läbimist praeguse standardi järgi. Kui koolituse läbiviijal on kehtiv täiskasvanute koolitaja või kutseõpetaja kutsetunnistus või vastav kõrgharidus, siis koolitajal on täiskasvanute koolitamisalane ettevalmistus olemas.

Muudatuse tulemusel esitatakse täienduskoolitusasutuse veebilehel või muus digikeskkonnas täiskasvanute koolitaja kompetentside juures selgitused või teave, millised on konkreetse koolitaja koolitamise kompetentsid lisaks tema erialastele kompetentsidele. Täiskasvanute koolitaja kutsestandardis on koolitamise kompetentsid sätestatud läbivate kompetentsidena.

¹⁷ https://ekka.edu.ee/wp-content/uploads/llu_raport.pdf

Näiteks teab koolitaja täiskasvanuõppe põhiprintsiipe, lähtub koolitusel täiskasvanu õppija eripäradest, oskab õppijatele anda tagasisidet õppeprotsessi vältel, teab digiõppe võimalusi, oskab kasutada sobilikke meetodeid õppe läbiviimiseks täiskasvanute koolituses. Eelpool loetletud kompetentsid on äärmiselt olulised, et koolitaja saaks teha kvaliteetset tööd nii, et täiskasvanud inimeste õppimine oleks suunatud ja toetatud. Kompetentsid tulenevad kutsestandarditest ja neid pole vaja eraldi seaduses välja tuua.

Täiskasvanute koolitaja mõiste täiendusega rõhutatakse, et on oluline, et koolitajal oleks olemas mõlemad kompetentsid - nii erialane kui ka täiskasvanute koolitaja kompetentsus. Kompetentsete koolitajate olemasolu eest vastutab endiselt täienduskoolitusasutus ja valmisolekut vastaval töökohal töötada hindab koolitaja tööandja.

TäKS § 11 lõikega 2 antakse ministritele volitus kehtestada täiskasvanute koolitajatele kvalifikatsiooni, õpi- ja töökogemuse nõuded. Näiteks tuleb eesti keele tasemekoolituse läbiviimiseks taotletava tegevusloa andmise käigus hinnata koolitajate kvalifikatsiooni, kuid nõudeid sellele ei ole kehtestatud. TäKSi § 11 lõige 2 annab selleks aluse.

Kui mõnes valdkonnas on nõuded täiskasvanute koolitajale ministri määrusega kehtestatud, peab koolitaja nendele vastama. Ka õppekavas koolitajatele esitatavad nõuded peavad olema ministri kehtestatuga kooskõlas (TäKSi § 11 lg 3).

TäKS § 11 lõikega 4 esitatakse nõuded täiskasvanute koolitaja koolituse läbiviijale. Kehtiva seaduse järgi võivad täiskasvanute koolitaja väljaõpet läbi viia ilma vastava ettevalmistuseta inimesed. Praktikas on levinud juhtumid, kus teisi koolitajaid koolitab inimene, kellel pole täiskasvanute koolitaja kutset või ta on koolitatavast madalama kutsetasemega isik, kes on ise läbinud koolitaja baaskoolituse või sedagi mitte. Eesti Hariduse Kvaliteediagentuuri hindamistulemuste raportist „Ettevõtlus ja isikuareng“¹⁸ kus hinnati ka täiskasvanute koolitaja õppekavasid, selgus, et viimastes kasutatakse täienduskoolituse terminoloogiat sageli puudulikult ja õpiväljundid on sõnastatud ebaühtlaselt. Paljudele koolitajatele on osutunud keeruliseks, kuidas koostada väljundipõhist õppekava ja sõnastada hindamiskriteeriume, mis toetavad õppimist, on mõõdetavad ega hirmuta õppijaid. Nende teemadega hätta jäämine viitab puudulikule ettevalmistusele. Eelnõuga seatakse nõuded ainult neile koolitajatele, kes õpetavad andragoogilisi kompetentse ehk pakuvad täiskasvanute koolitaja väljaõppe koolitusi, so koolitaja baaskoolitusi (ei peeta silmas neid koolitusi, kus koolitajatele õpetatakse erialaseid kompetentse, mis on seotud käsitletava aine või teemaga). Näiteks kui joogaõpetajatele tehakse väljaõppe koolitus, kus õpetatakse anatoomiat, joogaasendeid, joogafilosoofiat, siis sellised kompetentsid liigituvad erialaste kompetentside hulka.

Täiskasvanute koolitaja väljaõppe koolitaja nõueteks on magistrikraad või sellele vastav kvalifikatsioon või täiskasvanute koolitaja kutse vähemalt 7. tasemel. Nõuete seadmise mõte seisneb selles, et täiskasvanute koolitaja kompetentse õpetaksid inimesed, kellel on kõrgem haridustase või on selle valdkonna tippspetsialistid, mille tõenduseks on täiskasvanute koolitaja kutse (7. tase). 7. taseme täiskasvanute koolitaja on kõrgharidusega spetsialist, kes on õppinud täiskasvanute koolitamist ja arendanud oma kompetentse praktiliste tegevuste käigus. 7. taseme koolitaja kehtiva kutsestandardi järgi juhendab ja nõustabki madalama kutsetasemega või kutseta koolitajaid. 7. ja 8. tasemega täiskasvanute koolitaja kutseid on väljastatud 83 inimesele, seega üksnes nõudena kehtiva täiskasvanute koolitaja kutse olemasolu oleks valdkonda piirav. Seepärast on eelnõusse lisatud, et ka magistrikraadi või sellele vastava kvalifikatsiooniga isik tohib täiskasvanute koolitaja kompetentse koolitada. See välistab olukorra, kus täiskasvanute koolitaja kompetentse õpetavad keskharidusega isikud. Koolitajate nõuete täitmise eest

¹⁸ https://ekka.edu.ee/wp-content/uploads/Ettevotlus_raport.pdf

vastutab täienduskoolitusasutus ja valmisolekut vastaval ametikohal töötada hindab koolitaja tööandja.

Eelnõu § 1 punktiga 16 asendatakse TäKS § 12 lõike 1 punktides 5, 6, 7 „õppemaks“ sõnaga „õppetasu“. Kehtivas seaduses kasutatakse mõlemaid termineid, muudatusega termini kasutus ühtlustatakse.

Eelnõu § 1 punktiga 17 tunnistatakse kehtetuks TäKSi paragrahvi 12 lõike 1 punkt 8. Sellega jäetakse andmete ja dokumentide loetelust, mille peab täienduskoolitusasutus (lisaks majandustegevuse seadustiku üldosa seaduses nõutavale) täienduskoolituses osalejale ja koolituse rahastajale teatavaks tegema, välja vaidluste lahendamise kord. Majandustegevusteate üldosa seaduse § 31 lõike 4 punkti 5 järgi tuleb teenuseosutajal avalikustada isiku nõudmisel teave vaidluste kohtuvälise lahendamise võimalikkuse kohta. Seetõttu ei ole vajalik selle teabe avalikustamise kohustust TäKSis täiendavalt reguleerida..

Eelnõu § 1 punktiga 18 tunnistatakse TäKS § 12 lõige 2 kehtetuks. Selle sätte järgi viiakse täienduskoolitus läbi tellija teatavaks tehtud tingimuste kohaselt, kui täienduskoolituse tellija tellib täienduskoolitust riigihangete seaduse alusel või korraldab koolituse tellimiseks muu konkursi. Säte tunnistatakse kehtetuks, kuna riigihangete seaduse järgimist ei ole vaja TäKSis eraldi reguleerida, kui täienduskoolitust tellitakse riigihankena.

Eelnõu § 1 punktiga 20 täpsustatakse TäKS § 15 lõike 2 sõnastust. Kehtiva sõnastuse järgi võib riigi- ja kohaliku omavalitsuse eelarvest ja struktuurifondi vahenditest rahastada või hüvitada üksnes täienduskoolitusasutuse läbiviidavat täienduskoolitust, mis vastab TäKSis ja selle alusel kehtestatud õigusaktis kehtestatud nõuetele. Kuna TäKS § 15 lõikes 4 tuuakse välja sellest nõudest erandid, jäetakse TäKS § 15 lõikest 2 välja sõna „üksnes“.

Eelnõu § 1 punktiga 21 täiendatakse TäKS § 15 lõiget 4. Riigi- või kohaliku omavalitsuse eelarvest on kehtiva seaduse järgi lubatud rahastada või hüvitada koolitamiseks tegevusluba omava või EHISesse majandustegevusteate esitanud täienduskoolitusasutuste läbiviidavat täienduskoolitust. Seega rahvusvahelise koolituse läbiviija koolitust saab rahastada üksnes juhul, kui rahvusvahelise koolituse pakkuja on esitanud täienduskoolituse majandustegevusteate. Kuid üha enam pakutakse rahvusvahelisi koolitusi, ka Covid-19 kriisi raames on esile kerkinud õpet vahendavad rahvusvahelised õppeplatvormid (Coursera, Udemy jms). Rahvusvahelised platvormid ja e-koolitused ei ole alati parim lahendus igas valdkonnas õppimiseks, kuid näiteks IT ja andmeteaduse valdkonnas on pakutavad võimalused (kiired ja läbimõeldud programmid) väga väärtuslikud. Kehtiv seadus ei võimalda aga mujalt maailmast otsida parimat koolitust ja seda rahaliselt toetada. Euroopaülest akrediteerimist või kvalifikatsioonide aktsepteerimist (taotlevad rahvusvahelised kvalifikatsioonide pakkujad, nt Microsoft) ei planeerita, mistõttu on igal liikmesriigil pädevus otsustada, kuidas seda korraldada. Seaduse koostamise aruteludel kaaluti kõigepealt võimalust luua rahvusvahelistele õppeplatvormidele alternatiivprotseduur. Kuid see lahendus ei leidnud poolehoidu põhjusel, et suured ja tuntud rahvusvahelised koolituse pakkujad eeldatavalt ei pruugi olla huvitatud Eesti koolitusturule sisenemisest selle väiksuse tõttu.

Eeltoodust tulenevalt lisatakse eelnõusse erand, mis võimaldab täienduskoolitust tellida ka rahvusvaheliselt koolitajalt. Sellisel juhul peab koolituse tellija ise hindama tellitava koolituse kvaliteeti ja sobivust. Koolituse vastavuse hindamisel võiks tellija lähtuda ja juhinduda täienduskoolituse standardi õppekava nõuetest. Koolituse tellijaks peetakse eelnõu tähenduses ettevõtet, asutust, vajadusel ka isikut, kes koolitust tellib ja rahastab. Rahvusvaheliste täienduskoolitusasutuste pakutavate koolituste (ka rahvusvaheliste õppeplatvormide poolt vahendatavate koolituste) puhul võiks jälgida, et koolituse tutvustuses oleks välja toodud teave koolituse nimetuse, õpiväljundite või õppe sisu ja selle vastavuse kohta eesmärgile, vajadusel

õpingute alustamise tingimused, õppe maht, õppekeskkonna kirjeldus (sh veebikeskkond), õppematerjalide loend (juhul kui koolituse läbimiseks on ette nähtud õppematerjalid), lõpetamise tingimused ja väljastatavad dokumendid; koolitaja kvalifikatsiooni, õpi- või töökogemuse kirjeldus jne Kui rahvusvaheline õppeplatvorm või välisriigis tegutsev koolitusasutus pakub mikrokvalifikatsioone, siis peab ta läbima täienduskoolituse kvaliteedi hindamise vastavalt eelnõu paragrahvile § 7¹.

Eelnõu § 1 punktiga 22 muudetakse TäKS § 16 lõiget 2 ja **eelnõu § 1 punktiga 24** muudetakse sama paragrahvi lõiget 4. TäKS § 16 lõike 2 kehtiva sõnastuse järgi on riiklik täienduskoolituse tellimus riigieelarvest rahastatavate täienduskoolituskohtade arv täienduskoolituse õppekavarühmade või kursuste kaupa. TäKSi § 16 lõike 4 järgi kehtestab haridus- ja teadusminister riikliku täienduskoolituse tellimuse koostamise ja esitamise korra ning akadeemilise tunni maksumuse õppekavarühmade kaupa. Mõlemast muudetavast sätetest jäetakse välja viide täienduskoolituse õppekavarühmadele ja kursustele. Koolitusvajadusele paindlikuks reageerimiseks võib tekkida vajadus rakendada mitmekesiseid riikliku täienduskoolituse tellimuse arvestuse meetodikaid, mida seaduse kehtiv sõnastus ei võimalda. Meetodika arvestuse reguleerimine ministri määruses võimaldab enam paindlikkust.

Eelnõu § 1 punktiga 23 tunnistatakse kehtetuks TäKS § 16 lõige 3 ja **eelnõu § 1 punktiga 25** tunnistatakse kehtetuks TäKSi § 16 lõige 5, mis reguleerivad riikliku täienduskoolituse tellimuse maksumuse ja akadeemilise tunni maksumuse kujunemist. Nende reguleerimine seaduse tasandil ei võimalda arvestada erinevate õppemeetodite ja õppevormide eripäraga, mistõttu jäetakse vastavad regulatsioonid seadusest välja. Täienduskoolituse tellimuse maksumuse ja akadeemilise tunni maksumuse kujunemise reguleerimine TäKS § 16 lõike 4 alusel kehtestatavas määruses võimaldab suuremat paindlikkust ning arvestada erinevate õpete (nt e-õppe), eripäradega.

Eelnõu § 1 punktiga 26 täiendatakse TäKS paragrahvi 17 lõigetega 1¹ ja 1², et täpsustada riikliku ja haldusjärelevalve läbiviimist, eelkõige mikrokvalifikatsiooniõppe üle. TäKS § 17 lõikega 1¹ antakse Haridus- ja Teadusministeeriumile õigus järelevalve läbiviimisel kaasata eksperte. Täienduskoolitusasutuse üle järelevalve läbiviimisel on vaja kaasata sisueksperte, lisatav säte seda edaspidi võimaldab. TäKSi § 17 lõikes 1² nähakse ette, et mikrokvalifikatsiooniõppe üle riikliku või haldusjärelevalve läbiviimise korral annab hinnangu täienduskoolitusasutuse kvaliteedi kohta hinnangu hindamist korraldav asutus (ehk HARNØ) eelhaldusaktiga. Hindamist korraldaval asutusel on sisuline pädevus kvaliteeti hinnata.

Eelnõu § 1 punktiga 27 täiendatakse TäKSi paragrahvi 20 lõigetega 4-6 eesmärgiga anda üleminekuaeg mõnede TäKSi muudatustega kohanemiseks. TäKS § 20 lõikes 4 antakse täienduskoolitusasutusele üheaastane üleminekuaeg, et viia enda andmed EHISes ja oma veebilehel või muus digikeskkonnas kooskõlla muudatusega, mis näeb ette täienduskoolitusasutuse pidaja mõiste kaotamise.

TäKS § 20 lõikes 5 nähakse ette, et täiskasvanute koolitaja peab koolitavas valdkonnas erialased ja täiskasvanute koolitamise kompetentsid omandama ühe aasta jooksul seaduse jõustumisest. Täiskasvanute koolitaja kompetentside olemasolu hindab täienduskoolitusasutus. Eelnõuga antakse üleminekuaeg selleks, et täienduskoolitusasutustel oleks võimalik hinnata oma koolitajate kompetentse ja vajadusel koolitajate teadmisi ning oskusi selles valdkonnas täiendada.

TäKSi § 20 lõikega 6 antakse üheaastane üleminekuage selleks, et täiskasvanute koolitaja väljaõppe koolitajal oleks võimalik omandada täiskasvanute koolitaja 7. taseme kutse juhul, kui tal see puudub või tal ei ole omandatud magistrikraadi ega sellele vastavat kvalifikatsiooni.

Eelnõu paragrahvidega 2 ja 4 muudetakse keeleseadust ning töötervishoiu ja tööohutuse seadust. Seaduste muutmine tuleneb TäKSi muudatusest, millega jäetakse TäKSist välja täienduskoolitusasutuse pidaja mõiste. Vastav muudatus on vajalik teha ka teistes seadustes, kus täienduskoolitusasutuse pidajat nimetatakse.

Eelnõu §-ga 3 täiendatakse riigilõivuseaduse 4. peatüki 1. jagu 4. jaotisega (paragrahvidega 58¹ ja 58²), milles kehtestatakse riigilõivud täienduskoolitusasutuse õppekavarühma kvaliteedihindamise eest ja mikrokvalifikatsiooniõppekava registrisse kandmise eest.

Täienduskoolitusasutuse õppekavarühma kvaliteedihindamise eest on riigilõiv 1450 eurot ja mikrokvalifikatsiooniõppekava registrisse kandmise eest 100 eurot.

Õppekavarühma kvaliteedihindamise riigilõivu suuruse arvutamisel on arvestatud hindamiskspertide, hindamiskomisjoni esimehe, komisjoni koordinaatori, kvaliteedikontrolli, täienduskoolituse hindamisnõukogu ja vajadusel lisaekspertide töötasudega. Ühe asutuse õppekavarühma hindamise maksumus kokku on 1450 eurot, mis katab kvaliteedihindamise otsesed kulud.

Riigilõiv õppekava registreerimise eest on kõigile mikrokvalifikatsioonide pakkujatele sama. Kõrgkoolid ja kutseõppeasutused pakuvad praegu mikrokvalifikatsiooniõpet Eestis tasuta eest, seega ei ole põhjendatud erisuste tegemine kõrgkoolide, kutseõppeasutuste ja teiste täienduskoolitusasutuste vahel. Mikrokvalifikatsiooniõppe õppekava registreerimisega seotud riigilõiv katab õppekava vastavuse kontrolliga seotud kulud.

Kui eeldada, et EHISes on õppekava kande kehtivus viis aastat õppekava kohta, siis teeb see keskmiseks kuluks õppekava kohta 20 eurot aastas. Juhul kui mikrokvalifikatsiooniõppes osaleb aastas 15-20 õppijat, siis on keskmine kulu ühe õppuri kohta aastas 1-1,3 eurot. Kui õppijaid on õppekaval enam, on kulu veelgi väiksem. Väiksemamahulise mikrokvalifikatsiooni puhul (6APd on õppekava registreerimisega seotud kulu õppija kohta ühes kuus 6 kuud kestva täienduskoolituse puhul hinnanguliselt 22 senti ühes kuus. Kui õppureid on enam, siis on kulu õppija kohta veelgi väiksem.

Eelnõuga kehtestatavate riigilõivude menetluskulu arvestamisel on arvesse võetud nii otseseid kulusid (tööjõukulud, sh palk ning maksud, ja majanduskulu, sh sidekulud, kulutused ruumidele, transpordi kulu, trükikulud).

4. Eelnõu terminoloogia

Eelnõuga täpsustatakse täiskasvanute täienduskoolitusega seotud termineid. Eelnõu sisaldab ka uusi termineid. Uusi mõisteid on selgitatud nendes paragrahvides, kus on nende terminitega seotud sätted. Eelnõus on kasutusel ja selgitatakse järgmised uued terminid: mikrokvalifikatsioon, mikroraad, õppekavarühma kvaliteedihindamine, formaalõpe, mitteformaalõpe ja informaalõpe. Eelnõu tähenduses on uus termin ka õpiväljund, mida kasutatakse küll seaduse alusel välja täienduskoolituse standardis, kuid täpsemalt seda õigusaktides määratletud pole.

- Formaaloõpe on seaduse tähenduses üldharidus-, kutse- ja kõrgkoolis õppekava alusel toimuv eesmärgistatud õpe, mida viivad läbi spetsiaalse ettevalmistuse ja kvalifikatsiooniga õpetajad või õppejõud.

- Mitteformaalõpe on seaduse tähenduses eesmärgistatud vabatahtlik õpe, mis toimub kindlatele huvirühmadele erinevates keskkondades.
- Informaalõpe on eesmärgistatud või eesmärgistamata õppimine, mis toimub igapäevaelu situatsioonides.
- Mikrokvalifikatsioon on täienduskoolitusel omandatud, tõendatud ja tunnustatud teadmiste ja oskuste kogum, mis vastab tööturu või ühiskonna vajadustele. Kõrgkoolid võivad nimetada mikrokvalifikatsiooni mikrokraadiks, kui õppekava mahust vähemalt poole moodustavad kõrgharidustaseme õppe õppeained.
- Õppekavarühma kvaliteedihindamine on täienduskoolitusasutuse õppekavade ning nende alusel toimuva õppe ja õppealase arendustegevuse hindamine õppekavarühmas.
- Õpiväljundid on õppimise tulemusel omandatavad teadmised ja oskused, mille saavutatust on võimalik tõendada ja hinnata.
- Tellimuskoolitus on tellija soovide ja vajadustest lähtuv täienduskoolitus, mis on mõeldud üksnes ettevõtte või asutuse isikute koolitamiseks.

Täiendatud/täpsustatud terminid:

- Täienduskoolitus on õpiväljundipõhise õppekava alusel toimuv eesmärgistatud ja organiseeritud mitteformaalne õpe, mis on suunatud õpiväljundite saavutamisele.
- Täiskasvanute koolitaja on käesoleva seaduse tähenduses spetsialist, kes sihipäraselt loodud õpituatsioonis toetab täiskasvanud inimeste õppimist ja enesearendust. Täiskasvanute koolitajal peavad olema koolitatavas valdkonnas erialased ja täiskasvanute koolitaja kompetentsid. Täienduskoolitusasutus hindab täiskasvanute koolitaja kompetentside olemasolu.

5. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusaktidega

Eelnõu on kooskõlas Euroopa Liidu õigusaktidega. Eelnõus on arvestatud Euroopa oskuste tegevuskava (01.07.2020) meetmega, mis hõlmab mikrokraadide kasutuselevõttu, nende läbipaistvust ja kvaliteedi toetamist terves Euroopa Liidus.

6. Seaduse mõjud

Järgmistes alapunktides on käsitletud mõjusid, mis kaasnevad eelnõu peamiste muudatustega. Muudatusega kaasnevad sotsiaalsed mõjud ning mõjud majandusele ja regionaalarengule, riigiasutuste ja kohalike omavalitsuste asutuste korraldusele, elu- ja looduskeskkonnale ning avaliku sektori kuludele ja tuludele. Eelnõul ei ole olulist mõju elu- ja looduskeskkonnale ega mõju riigi julgeolekule ja välissuhetele.

Muudatused jagunevad:

- 6.1.1. Muudatus: mikrokvalifikatsiooniõppe regulatsiooni (maht, mõiste, läbiviimine, õppekavad, tunnistused) kasutuselevõtmine.
- 6.1.2. Muudatus: täienduskoolitusasutuse õppekavarühma kvaliteedihindamine ja õppekava registreerimine, juhul kui soovitakse pakkuda mikrokvalifikatsiooniõpet.
- 6.1.3. Muudatus: *täiskasvanute koolitaja* mõiste täpsustamine.
- 6.1.4. Muudatus: täienduskoolituse rahastamise osa täiendamine.
- 6.1.5. Muudatus: täienduskoolitusasutuse pidaja mõiste asendamine täienduskoolitusasutusega.

6.1.1. Mõju avaldav muudatus: mikrokvalifikatsiooniõppe regulatsiooni kasutuselevõtmine

Valdkond: mõju haridussüsteemile

I Sihtrühm: kõrgkoolid, kutseõppeasutused ja täienduskoolitusasutused ehk mikrokvalifikatsiooniõppe läbiviijad.

Mõju ulatus: muudatuse kõige märkimisväärsem mõju on kõrgkoolidele, kutseõppeasutustele ja täienduskoolitusasutustele, kes saavad ühtsed alused *mikrokvalifikatsiooni* termini kasutamiseks. Seaduses sätestatud mikrokvalifikatsiooni reguleerimine võimaldab osapooltel üheselt aru saada, mis on mikrokvalifikatsioon. Vastasel juhul kasutatakse ja pakutakse mikrokvalifikatsioone erinevatel alustel.

Mõju avaldumise sagedus: muudatused eeldavad kõrgkoolide, kutseõppeasutuste ja täienduskoolitusasutuste õppekorralduse aluste, kvaliteedi tagamise aluste ja õppekavade ülevaatamist ja täiendamist. Edaspidiselt mikrokvalifikatsiooniõppe õppekava koostamisel peavad asutused arvestama õigusaktide nõuetega. Lisaks peavad asutused esitama mikrokvalifikatsiooniõppe õppekava EHISesse. See tähendab sihtrühma jaoks nii administratiivse koormuse kasvu kui ka finantsilise koormuse kasvu.

Eelnõu rakendusakti mõjul ühtlustub ja täpsustub mikrokvalifikatsioonitunnistustel olev teave. Selles aspektis ei kaasne mikrokvalifikatsiooni väljastavatele asutustele täiendavat koormust, sest tunnistusi antakse välja ka praegu. Seaduse jõustumisel lisandub ülikoolidele, rakenduskõrgkoolidele, kutseõppeasutustele ja muudele täienduskoolitusasutustele kohustus kanda mikrokvalifikatsiooniõppe õppekavadel õppinute andmed EHISesse, et oleks võimalik genereerida ühtne mikrokvalifikatsioonitunnistus. Õppijate andmed sisestatakse EHISesse pärast õppe lõppu. EHISesse kantakse ainult lõpetajate andmed, kellele on väljastatud mikrokvalifikatsioonitunnistus ehk õppija teadmisi ja oskusi on õppe lõpuks kontrollitud. Mikrokvalifikatsiooniõppe läbiviijate jaoks tähendab see koormuse kasvu.

Mikrokvalifikatsiooni pakujate administratiivne koormus algselt kasvab, sest mikrokvalifikatsioonitunnistuste kesksesse süsteemi edastamiseks on vaja teha lisatööd (sisestamine või CSV-failide üleslaadimine). Hiljem täienduskoolitusasutuste administratiivne koormus väheneb: siis, kui piisav hulk õppijaid ja õppe tellijad süsteemi omaks võtavad ja seda igapäevases praktikas kasutama hakkavad. Siis vabanevad täienduskoolitusasutused suurest osast mikrokvalifikatsioonitunnistuste printimise, (digi)allkirjastamise ning õppijatele ja tellijatele saatmisega seotud administratiivsest tööst.

Ebasoovitavate mõjude risk: mikrokvalifikatsiooniõppe läbiviijatel kaob täielik vabadus pakutava õppe osas. Riiklik definitsioon võib senise praktikaga võrreldes osutada liiga kitsaks või piiravaks (nt nõuded mahule), mistõttu võib kaduda erinevate osapoolte huvi mikrokvalifikatsioonide pakkumise vastu.

Täienduskoolitusasutustel, kellel on olemas hästi toimiv täisfunktsionaalne õppeinfosüsteem, tuleb õppeinfosüsteemile lisada andmeedastuse funktsionaalsus nii tunnistuste kui ka õppekavade andmete saatmiseks X-tee teenuse abil loodavasse kesksesse süsteemi. Alternatiivina X-tee teenuse kasutusele võib täienduskoolitusasutus piirduda CSV-andmefaili väljundi loomisega, mille abil saab tunnistuste või õppekavade andmed kesksesse süsteemi üles laadida. X-tee teenuse kasutuselevõtu puhul võib arenduskulu olla veidi suurem, aga edasine töömaht andmete edastamisel on jällegi väiksem kui CSV-faili abil andmete saatmisel. X-tee teenusega seotud kulud tuleb täienduskoolitusasutustel endal kanda, mis on ebasoovitav mõju asutuse vaates. Õppeinfosüsteemile andmevahetuse funktsionaalsuse lisamiseks vajalike arendustööde mahu suurusjärk võib varieeruda vahemikus 20-100 tööpäeva.

Seaduseelnõu jõustumisel peavad täienduskoolitusasutused tegema lisakulutusi andmeedastuse funktsionaalsuse loomiseks, mis on finantsilise koormuse suuremine, või sisestama andmeid CVS-andmefaili, mis lisab mõningase halduskoormuse täienduskoolitusasutusele.

II Sihtrühm: Haridus- ja Teadusministeerium

Mõju ulatus: mikrokvalifikatsiooni reguleerimisega kaasneb mikrokvalifikatsiooniõppe õppekavade registri loomine ja kasutusele võtmine ning väljaantud tunnistuste registri loomine ja kasutusele võtmine.

Valdkond: sotsiaalsed mõjud

Sihtrühm: õppijad, täiskasvanud elanikkond

Mõju ulatus: kuna mikrokvalifikatsioonide pakkumise alused on konkreetselt reguleeritud, lihtsustub õppijal täienduskoolitusmaastikul orienteerumine. Aasta jooksul osaleb täienduskoolitusel ligikaudu 400 000 inimest aastas, eeldatavalt jõuab neist osa ka mikrokvalifikatsiooni omandamiseni. Regulatsiooni puudumine ei toetaks enesetäiendamise süsteemi selgemaks muutmist ega elukestvate õpet. Ühtne lähenemine ja regulatsiooni olemasolu aitab mikrokvalifikatsioonide usaldusväärsusel tõsta, sest osapooled saavad mikrokvalifikatsiooni olemusest ja tunnistest sarnaselt aru. Tekib mikrokvalifikatsioonide andmebaas, kust on võimalik otsida endale sobivaid mikrokvalifikatsioone. Mikrokvalifikatsioonitunnistuste register võimaldab õppijatel saada ülevaate ka oma mikrokvalifikatsioonitunnistustest ja võimalus digitunnistusi välja printida. Muudatuse mõju on positiivne, sihtrühmale ebasoovitavate mõjude kaasnemise riski ei ole.

Valdkond: mõjud regionaalarengule ja majandusele:

Sihtrühm: tööandjad

Mõju ulatus: mikrokvalifikatsiooniõppe reguleerimine mõjutab kaudselt majandust. Mikrokvalifikatsiooni mõiste on eelnõus reguleeritud nii, et fookuses on eelkõige tööturu ja ühiskonna arenguvajaduste jaoks vajalike oskuste ja teadmiste arendamine. Tööandjate huvides on, et pakutakse õpet valdkondades, milles on näiteks puudus spetsiifilistest kompetentsidest. Kuna mikrokvalifikatsioonid peavad tööandjale andma kinnitust töötaja teadmistest ja oskustest, on oluline, et tööandjad usaldaksid, et mikrokvalifikatsiooni omandanud töötajad on need teadmised ja oskused, millele mikrokvalifikatsioon viitab. Samuti annavad mikrokvalifikatsiooni läbimist tõendavatele tunnistustele kehtestatavad nõuded ja andmebaasi olemasolu tööandjatele parema ülevaate mikrokvalifikatsiooniõppes omandatud kompetentsidest. Muudatuse mõju on positiivne, sihtrühmale ebasoovitavate mõjude kaasnemise riski ei ole.

6.1.2. Mõju avaldav muudatus: täienduskoolitusasutuse õppekavarühma kvaliteedihindamine ja õppekava registreerimine, juhul kui soovitakse viia läbi mikrokvalifikatsiooniõpet.

Valdkond: mõju haridussüsteemile

I Sihtrühm: täienduskoolitusasutused

Mõju kirjeldus ja olulisus: kui täienduskoolitusasutus soovib viia läbi mikrokvalifikatsiooniõpet, siis on kvaliteedi hindamise tulemus mikrokvalifikatsiooniõppe

läbiviimise õiguse otsuseks. Täienduskoolitusasutuse õppekavarühma kvaliteedihindamise eesmärk on suurendada mikrokvalifikatsiooniõppe usaldusväarsust. Siinkohal hoitakse lahus formaalharidusasutused (ülikoolid, rakenduskõrgkoolid, kutseõppeasutused) ja täienduskoolitusasutused. Formaalharidusasutustel on olemas eraldi institutsionaalne akrediteerimine või kvaliteedihindamine, seega õppekavarühma kvaliteedihindamisse ülikoole, rakenduskõrgkoole ega kutseõppeasutusi ei oodata, sest täiendavalt neid hinnata ei ole vaja. See aitab riigil hindamise kulusid optimeerida. Ka täiskasvanute koolituse seaduse muutmise seaduse väljatöötamiskavatsuse tagasisides tõid mitmed asutused välja, et õigeks ei peeta kehtestada kvaliteedi hindamist asutustele, kellel toimub institutsionaalne akrediteerimine.

Mõju avaldumise sagedus: täienduskoolitusasutuste õppekavarühma kvaliteedihindamine on kavandatud tähtajalisena. Õppekavarühma hindamise positiivse otsuse kehtimise tähtaeg on viis aastat.

Ebasoovitavate mõjude risk: täienduskoolitusasutustel tuleb kvaliteedi hindamise ja mikrokvalifikatsiooniõppe õppekava registreerimisega seotud kulud endal kanda, mis on ebasoovitav mõju asutuse vaates.

Hindamise kulu jääb 1450 euro piiridesse, mis katab hindamise otsesed kulud. Riigilõivu pole võimalik väga madalaks langetada, sest vastasel juhul pole võimalik hindamisse kaasata kahte valdkonna eksperti ning vajadusel teha täienduskoolitusasutuse hindamiskülastusi. Suurte täienduskoolitusasutuste jaoks, kes soovivad mikrokvalifikatsiooniõpet läbi viia erinevates õppekavarühmades üheaegselt, võib hindamise koormus ja sellele lisanduv riigilõiv osutuda suureks.

Õppekava registreerimise riigilõiv katab õppekava vastavuse kontrolliga seotud kulud. Kui eeldada, et EHISes on õppekava kande kehtivus 5 aastat õppekava kohta, siis teeb see keskmiseks kuluks õppekava kohta 20 eurot aastas. Juhul kui mikrokvalifikatsiooniõppes osaleb aastas 15-20 õppijat, on keskmine kulu ühe õppuri kohta aastas 1-1,3 eurot. Kui õppureid on õppekaval enam, on kulu veelgi väiksem. Väiksemamahulise mikrokvalifikatsiooni puhul (5 APd) on õppekava registreerimisega seotud kulu õppija kohta ühes kuus kestva kursuse puhul hinnanguliselt 22 senti ühes kuus. Kui õppureid on enam, on kulu õppija kohta veelgi väiksem

Seaduse eelnõu ei piira täienduskoolituses ettevõtlusvabadust. Kohustuslikuna on õppekavarühma hindamine kehtestatud üksnes täienduskoolitusasutustele, kes soovivad mikrokvalifikatsiooniõpet läbi viia.

Valdkond: mõju riigiasutuste ja kohalike omavalitsuste asutuste korraldusele

I Sihtrühm: õppekavarühma kvaliteedihindamist korraldav asutus

Mõju ulatus: seaduse muudatus mõjutab õppekavarühma kvaliteedihindamist korraldava asutuse tööd. Rakendusakti eelnõu kohaselt hakkab õppekavarühma kvaliteedihindamist teostama Haridus- ja Noorteameti Eesti Hariduse Kvaliteediagentuur. Samuti on Haridus- ja Noorteameti põhimääruses reguleeritud täienduskoolituse kvaliteedi hindamine. Ülesannete täitmisekaasneb vajadus värvata kvaliteedijuht. Õppekavarühma kvaliteedihindamisega tegeleva töötaja töötasu kaetakse Euroopa Sotsiaalfondi vahenditest.

Eesti Hariduse Kvaliteediagentuur (HAKA) on olnud 2019-2022 partner haridus- ja teadusministri kinnitatud meetmes “Täiskasvanuhariduse edendamine ja õppimisvõimaluste avardamine” täiskasvanute täienduskoolituse kvaliteedi arendamise tegevuses. HAKA on piloteerinud 2019-2022 täienduskoolituse lävendipõhist kvaliteedihindamist. Alates 2022. aastast viib HAKA Eesti Töötukassa koolituskaardi partnerite seas õppekavarühmapõhist hindamist, kus 1,5 aastaga hinnatakse 120 täienduskoolitusasutuse kvaliteeti. See on sisuliselt sarnane hindamismudel, mis on TäKSi eelnõus kirjeldatud, seega võib öelda, et piloteeritakse planeeritavat hindamist, mille kaudu saab hinnata HAKA enda võimekust hindamiskoormusele ning kriteeriumide ja meetodika sobivust. HAKA on aastast 2019 hinnanud täienduskoolitusasutuste kvaliteeti, mis võimaldab ette valmistada tööprotsesse hing hindamisega kaasnevat tööjaotust. Rida ettevalmistusi on tehtud õppekavarühma kvaliteedihindamise süsteemi ladusamaks käivitamiseks. Seega asutusel on olemas kvalifitseeritud töötajad, 170 koolitatud hindamiseksperiti, et hinnata täienduskoolitusasutuste õppekavarühmade kvaliteeti. Seega juba praegu on hindamist korraldaval asutusel olemas hindamiseksperitide baas. Ekspertkogud on moodustatud eelnevalt, seega eksperte ei otsita iga hindamise puhul eraldi. HAKA eesmärk on jõuda ca 180 koolitatud eksperdini 2023. aasta sügiseks.

Riigilõivuga katab taotleja hindamise otsesed kulud. Hindamiseksperitide töötasu ühe õppekavarühma hindamisel on koos kõigi maksudega keskmiselt 700 eurot. Sellest hindamiskomisjoni esimehe töötasu on 300 eurot, liikme töötasu on 190 eurot ja lisaks koefitsient nendeks juhtudeks, kui õppekavarühmas on väga palju erisuunalisi õppekavu ning vajalik on kaasata veel ühte eksperti. Sellele kulule lisandub komisjoni koordinaatori töötasu, kelle ülesanne on lisaks komisjoni töö korraldamisele anda tagasisidet asutuse esmasele eneseanalüüsile, nõustada komisjoni nende arutelude käigus, anda tagasisidet komisjoni esmasele aruandele ning suhelda asutusega lisainformatsiooni hankimisel. Lisandub Eesti Hariduse Kvaliteediagentuuri sisene „kvaliteedikontroll“. Koordinaatori töötunde ühe õppekavarühma hindamise kohta kokku on ca 40, tunnitasu (arvestatuna põhitöötasust) 12 eurot. Koos maksudega on see 640 eurot. Lisanduvad ka hindamisnõukogu töötasud. Seega on ühe asutuse õppekavarühma hindamise maksumus kokku 1450 eurot.

Reaalne võimekus õppekavarühma kvaliteedihindamise taotlusi mõistliku ajaga menetleda. Hindamise menetlusaeg on sätestatud rakendusakti kavandis. Kavandi järgi teeb hindamisnõukogu hindamisotsuse kuue kuu jooksul taotluse esitamisest arvates, see on maksimaalne aeg. Selline tähtaeg on seatud seetõttu, et tagada õppekavarühma taotluse hindamiseks ekspertkomisjoni jaoks piisav aeg. Näiteks kutseharidusel on määruses „Kutseõppe kvaliteedi hindamise tingimused ja kord“ sätestatud, et kutseõppe kvaliteedi hindamist taotleb kool vähemalt 12 kuud enne hindamist. Kõrghariduse taotlus õppe õiguse saamiseks esitatakse vähemalt üheksa kuud enne õppeaasta algust riikliku registri Eesti hariduse infosüsteem õppekavade ja lubade alamregistris.

Hetkel pakuvad mikrokvalifikatsiooniõppe õppekavu valdavalt kõrgkoolid. Hetkel on teada, et kaks täienduskoolitusasutust pakuvad mikrokvalifikatsiooniõppe õppekavu. Kui võtta aluseks Eesti hariduse infosüsteemi esitatud täienduskoolitusasutuste tegevusnäitajate 2020. aasta andmed, siis selgub, et üle 240 akadeemilist tundi (7 AP) kestvaid koolitusi on vähe, täpsemalt 2,63% kõigist koolitustest.¹⁹ Ka 2020. aastale eelnevatel aastatel on üle 240 akadeemilise tunni kestvaid koolitusi pigem nappinud ja aastate jooksul on nende koolituste hulk moodustanud kõigist koolitustest sarnaselt 3%. 81-240 akadeemilist tundi kestvaid koolitusi oli 2020. aastal 6,1%. Kui lähtuda eelnõu mikrokvalifikatsiooni regulatsioonist, siis mikrokvalifikatsiooniõppe kõige väiksem maht on 5 ainepunkti ehk 175 akadeemilist tundi. Võib eeldada, et kõik sellesse

¹⁹ https://www.hm.ee/sites/default/files/tegevusnaitajate_2020.pdf

vahemikku jäänud koolitused (81-240 akadeemilist tundi) ei ületanud 175 akadeemilise tunni piiri. Kui oletada, et selle mahu ületasid pooled koolitused, võiks järeldada, et ligi 3% koolitustest ületaksid 175 akadeemilise tunni piiri. Kui kehtiva õigusruumi pakutavatest koolitustest klassifitseeruksid umbes 6% mikrokvalifikatsioonideks, siis kogumahust moodustaks see väikse osa. Sellest lähtudes ei pea tõenäoliseks, et seaduse kehtimise esimestel kuudel tulevad õppekavarühma kvaliteedihindamist taotlema sajad eratäienduskoolitusasutused, vaid eeldatavalt hakkavad nad süsteemi sisenema järk-järgult.

Ebasoovitavate mõjude risk: regulatsioonide arv kasvab.

II Sihtrühm: Haridus- ja Teadusministeerium

Seaduse muudatus mõjutab Haridus- ja Teadusministeeriumi tööd, kuna mikrokvalifikatsiooniõppe õppekavasid registreerib Haridus- ja Teadusministeerium ning kasvab järelevalve maht.

2022/2023. õppeaastal pakkusid ülikoolid 186 mikrokraadiprogrammi. Kui eeldada, et kutseõppeasutused ja rakenduskõrgkoolid hakkavad pakkuma sama palju õppekavasid, siis teeb see kokku u 600 õppekava. Seega võib prognoosida, et tasemeõppeasutused esitavad registreerimiseks u 600 õppekava aastas. Ühe õppekava registreerimiseks kulub 2,5 tundi. Õppekava registreerimise protsess hõlmab järgmisi tegevusi: õppekava õigusaktide nõuetele vastavuse kontroll; taotlejale tagasiside andmine võimalike puuduste kohta; suhtlus taotlejaga; juhul, kui õppekavas esines puudusi, uue kontrolli läbiviimine; õppekava registreerimine. Kokku teeb see töötajale 1500 töötundi aastas.

Täienduskoolitusasutuste tegevusnäitajate andmetele tuginedes saab prognoosida, et täienduskoolitusasutustest soovib mikrokvalifikatsioone pakkuda väike osa, kehtiva õigusruumi järgi pakutavatest koolitustest klassifitseeruks umbes 6% mikrokvalifikatsioonideks. Kui 1270 eratäienduskoolitusasutusest 6% soovib esitada aastas ühe õppekava, teeb see 76 õppekava aastas. Kui sellele arvule liita ka tasemeõppeasutuste pakutavad õppekavad, siis võib eeldada, et õppekavu esitatakse registreerimiseks ligi 700. Kui arvestuslikult võiks ühe teenistuja töötundide arv aastas olla 1750, oleks eelduslikult vaja luua üks täiendav ametikoht. Tööjõu kulud kaetakse kehtestatavast riigilõivust õppekava registreerimise eest, mis on 100 eurot ühe õppekava eest. Kui eeldada, et aastas esitatakse registreerimiseks näiteks 676 (600 kõrgkooli ja kutseõppeasutust, millele lisandub 76 eratäienduskoolitusasutust) õppekava, koguneb registreerimise tasu aastas kokku 67 600 eurot.

Mikrokvalifikatsioonide kasutuselevõtuga kaasneb mikrokvalifikatsioone pakkuvate täienduskoolitusasutuste üle järelevalve mahu suurenemine. Ühe täienduskoolitusasutuse kontrolli/järelevalve läbiviimiseks kulub keskmiselt 20 töötundi. Kui eeldada, et 1270 täienduskoolitusasutusest 6% soovib esitada aastas ühe mikrokvalifikatsiooni õppekava ning nendest kolmandiku kohta saabub kaebusi, mille alusel tuleb läbi viia kontroll, oleks see 501 töötundi. Kui eeldada, et see arv on suurem, suureneb ka töötundide arv, näiteks kui tõsta täienduskoolitusasutuste arv, mis mikrokvalifikatsiooniõppe läbiviimiseks õppekava esitavad, 20%ni, oleks töötundide arv 1676. Kui arvestuslikult võiks olla aastas ühe teenistuja töötundide arv 1750, on eelduslikult vaja luua esialgu täiendavalt 0,5-1 täiendav ametikoht.

6.1.3. Mõju avaldav muudatus: täiskasvanute koolitaja mõiste täpsustamine ja täiskasvanute koolitaja kompetentside täpsustamine

Valdkond: mõju haridussüsteemile

Sihtrühm: täienduskoolitusasutused

Mõju ulatus: muudatusel on kõige märkimisväärsem mõju täienduskoolitusasutustele, kes peavad värbama endale täiskasvanute koolitajad, kellel on olemas nii erialased kui ka koolitamisel teadmised ja oskused. Tõenäoliselt tekib osal täienduskoolitusasutustest vajadus oma koolitajate teadmisi, oskusi ja pädevusi täiendada. Eelnõu ei piira koolitajate tegevust ega takista nende täienduskoolitusmaastikule sisenemist, sest üldjuhul täiskasvanute koolitaja nõuded kehtestab jätkuvalt täienduskoolitusasutus ise. Eelnõuga antakse küll ministritele õigus kehtestada täiskasvanute koolitajatele kvalifikatsiooni-, õpi- ja töökogemuse nõudeid, kuid selliste nõuete kehtestamise vajadus tekib üksikutes valdkondades (nt eesti keele tasemekoolituse läbiviimiseks juhul, kui koolituse eesmärgiks on tasemeeksami valmistamine). Professionaalse täiskasvanute koolitaja esimene kompetentsus on eriala valdamine, kuid selle kõrval on oluline oskus täiskasvanuid koolitada, juhendada ja toetada. Jätkuvalt otsustab täienduskoolitusasutus ise, kuidas täiskasvanute koolitaja kompetentsid tagatakse, kas vastava kvalifikatsiooni, õpi-, töökogemuse või kutsega.

Täienduskoolitusasutused, kes pakuvad täiskasvanute koolitaja koolitusi või väljaõpet, peavad tagama eelnõus sätestatud koolitaja kompetentside nõuete täitmise. Kuna nõudeid (magistrikraad või sellele vastav kvalifikatsioon või täiskasvanute koolitaja kutse olemasolu – 7. tase), ei ole varem seatud, siis ei ole võimalik täpselt prognoosida, kui suurt hulka koolitusasutustest antud muudatus puudutab. Täiskasvanute koolitajate väljaõppe koolituste pakkujaid on 2023. aasta aprilli seisuga 12. Kuna vastava täienduskoolitusega tegelevate asutuste osakaal kõigi Eesti koolitusasutuste hulgas ei ole suur, siis ei saa muudatust lugeda oluliseks.

Valdkond: sotsiaalsed mõjud:

Sihtrühm: õppijad, täiskasvanud elanikkond

Kavandatud muudatus - täpsustada *täiskasvanute koolitaja* mõistet nii, et selgelt oleks välja toodud, et koolitajal on olemas nii täiskasvanute koolitaja kui ka erialased kompetentsid - puudutab ligikaudu 400 000 inimest, kes igal aastal soovivad õppida mõnel täienduskoolitusel. Kui koolitajal on mõlemad kompetentsid olemas, saab õppija olla kindel, et koolitaja ka oskab täiskasvanud õppijat õppimisel toetada ja juhendada. Muudatuse mõjul suureneb õppimise ja õppetöö tulemuslikkus.

6.1.4. Mõju avaldav muudatus: täienduskoolituse rahastamise osa täiendamine

Valdkond: mõjud regionaalarengule ja majandusele:

Sihtrühm: avaliku sektori tööandjad ja töötajad

Mõju ulatus: täienduskoolituse rahastamise osa täpsustamine mõjutab avalikus sektoris tegutsevaid asutusi (tööandjad, töötajad) positiivselt. Kehtivas seaduses on välja toodud, et riigi- või kohaliku omavalitsuse eelarvest on lubatud rahastada või hüvitada üksnes koolitamiseks tegevusluba omava või EHISesse majandustegevusteate esitanud asutuse täienduskoolitust. Kehtiva seaduse § 15 lg 2 kohaselt saab avaliku raha eest hüvitada ainult EHISes registreeritud täienduskoolitusasutuste poolt pakutud koolitusi. Kui koolitusasutus ei ole registris, siis ei saa praegu neilt koolitust osta. See kehtib ka rahvusvaheliste koolituste

kohta. Muudatus võimaldab avaliku sektori asutustel erandina hankida koolitusi ka rahvusvahelistelt täienduskoolituse pakkujatelt, kui esitatud ei ole täienduskoolituse majandustegevusteadet, kuid tingimusel, et koolituse hankija eelnevalt kontrollib, kas pakutav koolitus vastab täienduskoolituse standardi nõuetele. Rahvusvahelise täienduskoolituse hankija peab ise hankimisel või ostja ostmisel korraldama õppekava nõuete järgimise. Maailm on muutumises ja rahvusvahelised e-koolitused on oluline trend, millega peame arvestama, et ka avaliku sektori töötajad, kelle koolituse eest tasub riik tööandjana, saaksid võimaluse piirideta ning piiranguteta õppimiseks.

Mõju avaldumise sagedus: muudatus eeldab, et avaliku sektori asutused jälgivad, et enne töötaja rahvusvahelisele täienduskoolitusele või rahvusvahelise õppeplatvormi poolt vahendatavale koolitusele saatmist on koolituse pakkuja avalikustanud teabe õppekava või nende komponentide (õppetööks on olemas sobiv keskkond, kompetentsed koolitajad jne) kohta, mis võimaldab tööandjal koolitusvõimaluse kohta infot saada ja eri koolitusi võrrelda, et oma töötajatele sobivamat koolitust valida. Tööandjad peaksid koolituste puhul hindama, mida rahastada ja mida mitte. Rahvusvahelise platvormi vahendatava koolituse puhul ei hinnata platvormi, vaid konkreetset koolitust, millel teenistuja osaleb. See tähendab sihtrühma jaoks vähest koormuse kasvu. Samas on muudatus ka positiivse mõjuga, kuna toob kaasa mitmekesisemad koolitusvõimalused.

6.1.5. Mõju avaldav muudatus: täienduskoolitusasutuse pidaja mõiste asendamine täienduskoolitusasutusega

Valdkond: majanduslikud mõjud

Sihtrühm: täienduskoolitusasutused

Täienduskoolitusasutuse pidaja kaotamine mõjutab ligi 20% täienduskoolitusasutustest. Kui lähtuda Eesti hariduse infosüsteemi andmetest, siis umbes 80%-l täienduskoolitusasutustest pidaja ja täienduskoolitusasutuse nimi kattub (pidaja nimeks on Markets AS ja täienduskoolitusasutuse nimi on samuti Markets AS). 20% koolitusasutustest peavad täienduskoolitusasutuse pidaja mõiste kaotamisel kasutama vaid täienduskoolitusasutuse nime, milleks on juriidilise isiku nimi, kes on esitanud täienduskoolituse majandustegevusteate. Kui Eesti hariduse infosüsteemi registrisse on kantud Good OÜ täienduskoolitusasutus Võitjate Kool siis muudatuse jõustumisel on Eesti hariduse infosüsteemis täienduskoolituseasutus Good OÜ, selleks peab ettevõtte andmed registris muutma. 20% täienduskoolitusasutuste hulgas on Eesti hariduse infosüsteemis ka selliseid asutusi, kellel on kandes pidajaks üks osühing ja täienduskoolitusasutuseks teine osühing (Seminarid OÜ ja pidajaks Konverentsid OÜ). Sellisel juhul peab asutus otsustama, milline juriidiline isik jääb Eesti hariduse infosüsteemis täienduskoolitusasutuseks, selleks tuleb asutusel andmed registris muuta ja vajadusel ka oma veebilehel vastav muudatus teha. Muudatuse mõju asutuste halduskoormusele on ühekordne, muid kohustusi asutustele selle muudatusega ei kaasne.

7. Seaduse rakendamise seotud riigi ja kohaliku omavalitsuse tegevused, eeldatavad kulud ja tulud

Käesoleva eelnõu jõustumisega kaasnevad kulud riigieelarvele, kuna seaduse muutmiseega kaasneb vajadus arendada EHIS't ning luua täiendavaid ametikohti Haridus- ja Teadusministeeriumi ja Eesti Hariduse Kvaliteediagentuuri koosseisu.

Seaduse muudatuse rakendamisega kaasneb infosüsteemide väljaarendamise kulu, kuna EHISes on vaja luua ja kasutusele võtta mikrokvalifikatsiooniõppe õppekavade ja tunnistuste alamregistrid. Eeldatavad kulud on järgmised:

Tabel 1.

1.	Kahe alamregistri (mikrokvalifikatsiooniõppe õppekavad ja mikrokvalifikatsioonitunnistused) loomine. Mitteformaalse õppe e-tunnistuste ärianalüüs arenduste maksumusele ütleb, et süsteemi arendamiseks EHISe taristu baasil ning loodava funktsionaalsuse testimiseks ja juurutamiseks vajalike tööde mahu suurusjärg on ligikaudselt 500 tööpäeva ja tööde maksumus ca 275 000 eurot.	375 000 eurot
2.	Seminaride ja tugitegevuste läbiviimine mikrokvalifikatsiooniõppe läbiviijatele	10 000 eurot

Mikrokvalifikatsiooni regulatsiooni elluviimiseks vajalike infosüsteemide arenduskulud on Haridus- ja Teadusministeerium kavandanud katta Euroopa Sotsiaalfondi mitteformaalse õppe sekkumise ja EHIS2 vahenditest. Samuti kaetakse neist vahenditest osale kutseõppeasutustest ja kõrgkoolidest APIDe ühenduste loomine täiendusõppe infosüsteemiga Juhan.

Haridus- ja Teadusministeeriumi ja tema haldusala valitsusasutuse kulu suurenemine on seotud mikrokvalifikatsiooniõppe elluviimise ja kvaliteedi kindlustamisega ning järelevalve mahu suurenemisega.

Eesti Hariduse Kvaliteediagentuuri koosseisu lisanduvate täienduskoolituse hindamise arendustegevustega tegelevate teenistujate palgakulud ja töökohtade sisseseadmine, mis on kavandatud Euroopa Sotsiaalfondi vahenditest „Täiskasvanuhariduse arendamine ja õppimisvõimaluste loomine“. Arendustegevuste tegelevate töötajate tööjõukuluks, töökohtade sisseseadmiseks ja aastaseks tegevuskuluks on kavandatud aastas 87 000 eurot. Valdkonnajuht ja hindamisjuht tegelevad arendustegevustega, millega luuakse võimekus ning baas hindamisi teostada.

Haridus- ja Teadusministeeriumi koosseisu lisanduvad mikrokvalifikatsiooniõppe õppekava vastavuse hindamise ja õppekava registreerimisega seotud ning täienduskoolitusasutuste järelevalvega seotud ametikohtad. Ametikohtade kulu aastas on umbes 60 000 eurot. Õppekavade registreerimisega ja järelevalvega seotud ametikohtade kulu on planeeritud katta riigilõivudest laekuvast rahast.

Seaduse jõustumisega ei kaasne kulusid kohalike omavalitsuste eelarvele.

Seaduse jõustumisega kaasnevad riigi tulud uute riigilõivude kehtestamisest (mikrokvalifikatsiooniõppe läbiviimise õiguse saamiseks täienduskoolitusasutuse õppekavarühma kvaliteedihindamise ja mikrokvalifikatsiooniõppekava registreerimise eest). Riigi tulusid on keeruline väga täpselt prognoosida, kuna puuduvad täpsed arvestusalused prognoosimaks, kui paljud täienduskoolitusasutused on huvitatud mikrokvalifikatsiooniõppe läbiviimisest.

Täienduskoolitusasutuste tegevusnäitajate andmetele tuginedes saab prognoosida, et täienduskoolitusasutustest soovib mikrokvalifikatsioone pakkuda umbes 6% (nii suur osa klassifitseeruks mikrokvalifikatsioonideks kehtiva õigusruumi järgi pakutavatest koolitustest). Kui 1270 täienduskoolitusasutusest 6% soovib registreerimiseks esitada aastas ühe õppekava, tähendab see, et 76 täienduskoolitusasutust peavad eelnevalt läbima õppekavarühma kvaliteedihindamise. Kui õppekavarühma kvaliteedihindamise riigilõiv on 1450 eurot, siis koguneb riigilõivu kvaliteedi hindamise eest aastas kokku 97 150 eurot.

Arvestades, et 2022/2023. õppeaastal pakkusid ülikoolid 186 mikrokraadiprogrammi, võib eeldada, et kutseõppeasutused ja rakenduskõrgkoolid hakkavad pakkuma sama palju õppekavasid - see teeb kokku ligi 600 õppekava. Seega võib oletada, et tasemeõppeasutused esitavad registreerimiseks 600 õppekava aastas. Kui 1 270 täienduskoolitusasutusest 6% soovib esitada aastas ühe õppekava, teeb see 76 õppekava aastas. Kui sellele arvule liita ka tasemeõppeasutuste poolt pakutavad õppekavad, saab eeldada, et aastas esitatakse õppekavu registreerimiseks 676. Riigilõiv õppekava registreerimise eest on 100 eurot. Seega koguneb registreerimise riigilõivu aastas kokku 67 600 eurot.

8. Rakendusaktid

Eelnõust tulenevad järgmised rakendusaktid:

- 1) Haridus- ja teadusministri määrus „Täienduskoolitusasutuse õppekavarühma kvaliteedihindamise tingimused ja kord“ (rakendusakti kavand, seletuskirja lisa nr 1).
- 2) Haridus- ja teadusministri määrus „Kvalifikatsiooni-, õpi- või töökogemuse nõuded koolitajale, kes viib läbi eesti keele tasemeeksamiks ettevalmistamisele suunatud täienduskoolitust“ (rakendusakti kavand, seletuskirja lisa nr 2)

Eelnõuga kaasnevad muudatused järgmistes rakendusaktides:

- 1) Vabariigi Valitsuse 5. augusti 2004. a määrus nr 265 „Eesti Hariduse Infosüsteemi asutamine ning põhimäärus“;
- 2) Vabariigi Valitsuse 19. novembri 2020. a määrus nr 87 „Töehõiveprogramm 2021–2023“;
- 3) Haridus- ja teadusministri 19. juuni 2015. a määrus nr 27 „Täienduskoolituse standard“ (rakendusakti kavand seletuskirja lisa nr 3);

Rakendusaktid on kavas välja töötada ja jõustada samaaegselt seaduse muudatuste jõustumisega.

9. Seaduse jõustumine

Seaduse jõustumine on planeeritud 1. oktoobriks 2024.

10. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitatakse kooskõlastamiseks ministeeriumidele ja arvamuse avaldamiseks Eesti Töötukassale, Eesti Kutseõppe Edendamise Ühingule, Rektorite Nõukogule, Rakenduskõrgkoolide Rektorite Nõukogule, Eesti Tööandjate Keskliidule, SA Kutsekojale, Eesti Täiskasvanute Koolitajate Assotsiatsioonile Andras, Eesti Koolitus- ja Konsultatsioonifirmade Liidule, Eesti Vabaharidusliidule, Eesti Rahvaülikoolide Liidule, Eesti

Ametiühingute Keskliidule, Eesti Kaubandus- ja Tööstuskojale, Haridus- ja Noorteametile, Keeleametile jne.

Täienduskoolitusasutuse õppekavarühma kvaliteedihindamise tingimused ja kord

Määrus kehtestatakse täiskasvanute koolituse seaduse § 9³ lõike 5 alusel.

§ 1. Määruse reguleerimisala

(1) Määrusega kehtestatakse õppekavarühma kvaliteedihindamise tingimused ja kord.

(2) Eesti hariduse infosüsteemi kantud täienduskoolitusasutus (v.a kõrgkool, kutseõppeasutus) taotleb mikrokvalifikatsiooniõppe läbiviimiseks õppekavarühma kvaliteedihindamist vastavalt täiskasvanute koolituse seaduse § 9³. Õppekavarühmade nimekiri, milles saab hindamist taotleda, esitatakse käesoleva määruse lisas.

§ 2. Õppekavarühma kvaliteedihindamise korraldus

(1) Õppekavarühma kvaliteedihindamist teostab Haridus- ja Noorteamet (edaspidi *hindamist korraldav asutus*).

(2) Täiskasvanute koolituse seaduse § 9³ lõike 6 alusel moodustatud hindamisnõukogu kehtestab õppekavarühma kvaliteedihindamise hindamiskriteeriumid tuginedes õppe kvaliteedinõuetele, käesolevale määrusele, hindamisjuhendile ning võtab vastu õppekavarühma kvaliteedihindamise otsused.

§ 3. Õppekavarühma kvaliteedihindamise taotlemine

(1) Täienduskoolitusasutus taotleb õppekavarühma kvaliteedihindamist Eesti hariduse infosüsteemis.

(2) Täienduskoolitusasutus koostab kvaliteedihindamiseks õppekavarühma eneseanalüüsiaruande ja lisab selle hindamistaotlusele koos muude hindamise läbiviimise korras ettenähtud dokumentidega.

(3) Hindamisnõukogu teeb hindamisotsuse kuue kuu jooksul taotluse esitamisest arvates.

§ 4. Õppekavarühma kvaliteedihindamine ja esitatavad nõuded

(1) Õppekavarühma kvaliteedihindamine koosneb täienduskoolitusasutuse eneseanalüüsist ja sõltumatute ekspertide hindamisest. Hindamise käigus hinnatakse õppekavarühmas õppe läbiviimiseks vajalike ressursside piisavust, täiskasvanute koolitajate nõuetele vastavust, õppekavade vastavust täienduskoolituse standardile, käesoleva määruse paragrahvi 4 lõikele 5 ning täiskasvanute koolituse seaduse § 9³ lõike 7 alusel kehtestatud kvaliteedi hindamise hindamiskriteeriumidele (edaspidi hindamiskriteeriumid).

(2) Hindamist korraldav asutus moodustab õppekavarühma kvaliteedihindamiseks vähemalt kaheliikmelised hindamiskomisjonid.

- (3) Hindamiskomisjoni koosseis kooskõlastatakse täienduskoolitusasutusega.
- (4) Hindamiskomisjon hindab õppekavarühma kvaliteeti täiskasvanute koolituse seaduse, käesoleva määruse ja hindamiskriteeriumide alusel ning koostab hindamise tulemuste põhjal hindamisaruande, mille esitab hindamisnõukogule.
- (5) Õppe kvaliteedinõuded õppekavarühmas on täidetud, kui:
- 1) õppekavad vastavad õigusaktidele ja standarditele ning rahvusvahelistele suundumustele;
 - 2) õppekavad on asjakohased ja sidusad ning toimub nende tõenduspõhine arendamine ja rakendamine;
 - 3) õppija õppimine on toetatud ja tagasisidestatud;
 - 4) täiskasvanute koolitajatel on õppe läbiviimiseks vajalikud kompetentsid ja toimub nende arendamine;
 - 5) ressursid kvaliteetse õppe jätkusuutlikuks läbiviimiseks on piisavad.

§ 5. Õppekavarühma kvaliteedihindamise otsus

- (1) Hindamisnõukogu võtab hindamisotsuse tegemisel aluseks täienduskoolitusasutuse õppekavarühma eneseanalüüsiaruande, hindamisaruande ning vajadusel täiendavad hindamisnõukogu kogutud materjalid.
- (2) Täienduskoolituse hindamisnõukogu otsused avalikustatakse Eesti hariduse infosüsteemis.

§ 6. Õppekavarühmad

Õppekavarühmade loetelu, milles viiakse läbi täienduskoolitusasutuse õppekavarühma kvaliteedihindamist, esitatakse käesoleva määruse lisas.

§ 7. Määruse jõustumine

Määrus jõustub 2024. aasta 1. oktoobril.

Lisa Täienduskoolituse õppekavarühmad.

Õppekavarühmad
Kirja- ja arvutusoskus
Isikuareng
Kasvatusteadus
Koolieelikute õpetajate koolitus
Klassiõpetaja koolitus
Aineõpetajate koolitus
Audiovisuaalsed tehnikad ja meedia tootmine
Moe-, sise- ja tööstusdisain
Kujutav kunst ja kunstiteadus
Käsitöö
Muusika ja esituskunstid
Usundiõpetus ja usuteadus
Ajalugu ja arheoloogia
Filosoofia ja eetika
Keeleõpe
Kirjandus ja lingvistika
Majandusteadus
Poliitikateadus ja kodanikuõpetus
Psühholoogia
Sotsioloogia ja kulturoloogia
Ajakirjandus
Raamatukogundus, teave, arhiivindus
Majandusarvestus ja maksundus
Rahandus, pangandus, ja kindlustus
Juhtimine ja haldus
Turundus ja reklaam
Sekretäri- ja kontoritöö
Hulgi- ja jaekaubandus
Tööoskused
Õigus
Bioloogia
Biokeemia
Keskkonnateadused
Looduskeskkond ja elusloodus
Keemia
Maateadus
Füüsika
Matemaatika
Statistika
Arvutikasutus
Andmebaaside ja võrgu disain ning haldus

Tarkvara ja rakenduste arendus ning analüüs
Keemiatehnoloogia ja -protsessid
Keskkonnakaitsetehnoloogia
Elektrienergia ja energeetika
Elektroonika ja automaatika
Mehaanika ja metallitöö
Mootorliikurid, laevandus ja lennundustehnika
Toiduainete töötlemine
Materjalide töötlemine (klaas, paber, plast ja puit)
Tekstiili, rõivaste, jalatsite valmistamine ning naha töötlemine
Kaevandamine ja rikastamine
Arhitektuur ja linnaplaneerimine
Ehitus ja tsiviilrajatised
Põllundus ja loomakasvatus
Aiandus
Metsandus
Kalandus
Veterinaaria
Hambaravi
Meditsiin
Õendus ja ämmaemandus
Meditsiinidiagnostika ja ravi- tehnoloogia
Teraapia ja taastusravi
Farmaatsia
Eakate ja puudega täiskasvanute hooldamine
Lastehoid ja teenused noortele
Sotsiaaltöö ja nõustamine
Koduteenindus
Juuksuritöö ja iluteenindus
Majutamine ja toitlustamine
Sport
Reisimine, turism ja vaba aja veetmine
Prügi ja heitvete käsitlemine
Töötervishoid ja-kaitse
Sõjandus ja riigikaitse
Vara- ja isikukaitse
Transporditeenused

Kvalifikatsiooni-, õpi- või töökogemuse nõuded koolitajale, kes viib läbi eesti keele tasemeeksamiks ettevalmistamisele suunatud täienduskoolitust

Määrus kehtestatakse täiskasvanute koolituse seaduse § 11 lõike 2 alusel.

§ 1. Üldsätted

- (1) Käesolev määrus sätestab täiskasvanud õppijaid eesti keele tasemeeksamiks ettevalmistava täienduskoolitusasutuse koolitajate kvalifikatsiooni-, õpi- või töökogemuse nõuded.
- (2) Käesoleva määrusega sätestatud kvalifikatsiooninõuete vastavust hindab täienduskoolitusasutus.

§ 2. Täienduskoolitusasutuse eesti keele kui teise keele koolitaja kvalifikatsiooni-, õpi- või töökogemuse nõuded

- (1) Täienduskoolitusasutuse eesti keele kui teise keele koolitaja kvalifikatsiooninõuded on eesti filoloogi või eesti keele kui võõrkeele/teise keele õpetaja haridus kõrghariduse tasemel.
- (2) Muu filoloogilise kõrgharidusega koolitaja puhul arvestatakse, et koolitaja on eesti keele õpetamiseks vajalikud teadmised ja oskused omandanud täienduskoolitustega ning tal on eesti keele õpetamise või mitteformaalse eesti keele õpetamise kogemus vähemalt 120 akadeemilist tundi.
- (3) Muu kõrgharidusega koolitaja puhul arvestatakse, et koolitaja on eesti keele õpetamiseks vajalikud teadmised ja oskused omandanud täienduskoolitustega ning tal on eesti keele õpetamise või mitteformaalse eesti keele õpetamise kogemus vähemalt 120 akadeemilist tundi.
- (4) Kui eesti keele kui teise keele koolitaja ei ole omandanud vähemalt üht keeleseaduse § 26 lõikes 3 nimetatud haridustaset eesti keeles, tõendab tema eesti keele oskust eesti keele C1-taseme tunnistus.

§ 3. Määruse jõustumine

Määrus jõustub 2024. aasta 1. oktoobril.

Haridus- ja teadusministri 19. juuni 2015. a määruse nr 27 „Täienduskoolituse standard“ muutmise

Määrus kehtestatakse täiskasvanute koolituse seaduse § 9 lõike 1 alusel.

§ 1. Haridus- ja teadusministri 19. juuni 2015. a määruse nr 27 „Täienduskoolituse standard“ muutmise

Haridus- ja teadusministri 19. juuni 2015. a määruses nr 27 „Täienduskoolituse standard“ tehakse järgmised muudatused:

1) paragrahvi 2 lõige 1 sõnastatakse järgmiselt:

„(1) Täienduskoolituse õppekavas sätestatakse vähemalt järgmised andmed:

- 1) õppekava nimetus;
- 2) õppekavarühm;
- 3) õpiväljundid;
- 4) õpingute alustamise tingimused, juhul kui need on eeltingimuseks õpiväljundite saavutamisel;
- 5) õppe kogumaht, milles eristatakse kontaktõppe, praktika ja iseseisva õppe maht; kontaktõppes tuuakse välja praktilise õppe maht;
- 6) õppe sisu;
- 7) õppekeskkonna kirjeldus;
- 8) õppematerjalide loend, juhul kui õppekava läbimiseks on ette nähtud õppematerjalid;
- 9) lõpudokumentide väljastamise tingimused, hindamise korral hindamiskriteeriumid ja -meetodid;
- 10) koolitaja kvalifikatsiooni, õpi- või töökogemuse kirjeldus;
- 11) õppekava õpiväljundid, sisu, õppemeetodid, hindamismeetodid- ja kriteeriumid.“

2) paragrahvi 2 täiendatakse lõikega 1¹ järgmises sõnastuses:

„1¹. Õppekava õpiväljundid, sisu, õppemeetodid, hindamismeetodid- ja kriteeriumid moodustavad ühtse terviku.“

3) paragrahvi 2 lõige 4 sõnastatakse järgmiselt:

„(4) Kui täienduskoolituse eesmärk on kutsestandardis või formaalõppe õppekavas sisalduvate kutse-, ameti- või erialase kompetentside omandamine, viidatakse õppekavas asjaomasele kutsestandardile ja selle tasemele kvalifikatsiooniraamistikus ning loetletakse asjaomased kompetentsid. Kui kutsestandard puudub, siis viidatakse formaalõppe õppekavale, asjaomasele moodulile või õppeainele“;

4) paragrahvi 2 lõige 5 sõnastatakse järgmiselt:

„(5) Kui täienduskoolituse eesmärk on anda täienduskoolitusel osalejale õigus mingis valdkonnas tegutsemiseks või vastava õiguse taotlemiseks, märgitakse see õppekavas ning õppekava koostamisel arvestatakse õigusaktides sellele koolitusele sätestatud nõuetega.“;

5) paragrahvi 3 lõige 3 sõnastatakse järgmiselt:

„(3) Tunnistusele ja tõendile märgitakse vähemalt järgmised andmed:

- 1) täienduskoolituses osalenud või selle läbinud isiku nimi ja isikukood, selle puudumisel sünniaeg;
- 2) täienduskoolitusasutuse nimi ja registrikood;
- 3) majandustegevusteate või tegevusloa registreerimisnumber Eesti hariduse infosüsteemis;
- 4) õppekava nimetus;
- 5) täienduskoolituse toimumise aeg ja täienduskoolituse maht;
- 6) tõendi või tunnistuse väljaandmise riik ja kuupäev;
- 7) tõendi või tunnistuse number;
- 8) koolitajate nimed.“;

6) paragrahvi 3 lõige 5 sõnastatakse järgmiselt:

„(5) Tunnistusel või selle lisas märgitakse lisaks käesoleva paragrahvi lõikes 3 sätestatule omandatud õpiväljundid ja õpiväljundite saavutatuse hindamismeetodid.“;

7) paragrahvi 3 lõige 7 sõnastatakse järgmiselt:

„(7) Tunnistus ja tõend allkirjastatakse või digitembeldatakse täienduskoolitusasutuse kehtestatud korras.“;

8) määrust täiendatakse §-ga 3¹ järgmises sõnastuses:

„§ 3¹. Mikro kvalifikatsioonitunnistus

(1) Mikro kvalifikatsioonitunnistusele märgitakse lisaks käesoleva paragrahvi lõikes 3 sätestatule järgmised andmed:

- 1) ISCED haridus- ja koolitusvaldkond lähtuvalt standardi lisast;
- 2) mikro kvalifikatsiooniõppe maht akadeemilistes tundides ja ainepunktides;
- 3) mikro kvalifikatsiooniõppe kvaliteedi tagamine;
- 4) hindamistulemus;
- 5) omandatud mikro kvalifikatsioon. Kui see on osa kvalifikatsioonist, siis lisatakse sellekohane viide.

(2) Kõrgkoolid ja kutseõppeasutused lisavad mikro kvalifikatsioonitunnistusele Eesti kvalifikatsiooniraamistiku taseme, kui õppekava põhineb kõrgharidustaseme õppe või kutseõppe õppeainetel.

(3) Mikro kvalifikatsioonitunnistuse andmed lisab täienduskoolitusasutus Eesti hariduse infosüsteemi.“.

§ 2. Määruse muutmine

Määrus jõustub 2024. aasta 1. oktoobril.

Kristina Kallas
haridus- ja teadusminister